

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

bakalářské prezenční studium
2009 – 2012

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Ilona Andrejsová

Vhodné korekční pomůcky pro edukaci a reedukaci u dětí s
SVPŠD

Praha 2012

**Vedoucí bakalářské práce:
PaedDr. Vlasta Vaněčková**

COMENIUS UNIVERSITY PRAGUE

Bachelor Full-Time Studies
2009 - 2012

**Appropriate corrective aids for the education and
re-education of children with Specific
Developmental Disorders of School Skills (SDDSS)**

Ilona Andrejsova

Prague 2012

**The bachelor Thesis Work Supervisor:
PaedDr. Vlasta Vaneckova**

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená bakalářská práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracoval(a) samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpal(a), v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Praze dne 12.3.2012

Ilona Andrejsová

Poděkování

Chtěla bych poděkovat paní PaedDr. Vlastě Vaněčkové za odborné vedení, za pomoc a rady při zpracování této práce. Dále pak matce dětí za poskytnutí kazuistik a rozhovoru.

Anotace

Bakalářská práce se zabývá tématem vhodných korekčních pomůcek pro edukaci a reedukaci u dětí s SVPŠD (Specifických vývojových poruch školních dovedností).

Vzdělávání dětí s poruchami školních dovedností je náročný úkol, vyžadující odbornou znalost etiologie (příčin) vzniku poruch, projevů jednotlivých dysfunkcí a vhodný způsob reedukace, proto jsou tato témata nedílnou součástí práce.

Cílem je zmapování pomůcek dostupných ve školním prostředí a jejich použití při reedukaci ve výchovně vzdělávacím procesu. Praktická část obsahuje podrobnou kazuistiku dětí s popisem práce dítěte, zprávami z pedagogicko psychologické poradny, metodickým pokynem jak postupovat při edukaci a rozhovor s matkou.

Klíčové pojmy

dysgrafie, dyskalkulie, dyslexie , dysmúzie, dysortografie, dyspinxie, dyspraxie, edukace, korekční pomůcky, reedukace

Annotation

This bachelor's thesis addresses the topic of appropriate corrective aids for the education and re-education of children with Specific Developmental Disorders of School Skills (SDDSS).

Educating children with school skills disorders is a challenging task, requiring expertise in etiology (causes) of disorder, impairment of individual dysfunctions and the appropriate method of re-education; therefore these topics form an integral part of the thesis.

The objective is to map out the correction aids available in the school environment and their application in re-education process. The practical part contains a detailed description of child cases and a description of the work, reports from educational and psychological counselling institutes and guidelines on how to proceed with education and how to conduct an interview with the mother.

Key terms

Dysgraphia, dyscalculia, dyslexia, dysorthographia, dyspinxia, dyspraxia, education, correction aids, re-education

OBSAH

ÚVOD	8
1. PROBLEMATIKA V ŠIRŠÍCH SOUVISLOSTECH.....	9
1. 1 HISTORICKÝ NÁSTIN	9
1. 2 TERMINOLOGICKÉ VYMEZENÍ	10
1. 3 DEFINICE SPECIFICKÉ VÝVOJOVÉ PORUCHY ŠKOLNÍCH DOVEDNOSTÍ.....	10
1. 4 REEDUKACE.....	11
1. 5 KOREKČNÍ POMŮCKY	11
1. 6 DYS-CENTRUM PRAHA	11
2. ETIOLOGIE JEDNOTLIVÝCH SVPŠD.....	12
2. 1 VŠEOBECNÉ PŘÍČINY VZNIKU	12
2. 2 DYSLEXIE	14
2. 3 DYSKALKULIE	15
2. 4 DYSGRAFIE	18
2. 5 DYSORTOGRAFIE	19
2. 6 DYSMÚZIE, DYSPINXIE, DYSPRAXIE	20
3. JEDNOTLIVÉ POMŮCKY PODLE DRUHŮ DYSFUNKCE.....	22
3. 1 ZÁKLADNÍ ZÁSADY REEDUKACE	22
3. 2 DYSLEXIE - POMŮCKY	24
3. 3 DYSKALKULIE	28
3. 4 DYSGRAFIE - POMŮCKY	29
3. 5 DYSORTOGRAFIE – POMŮCKY	32
3. 6 DYSMÚZIE, DYSPINXIE, DYSPRAXIE - POMŮCKY	34
3. 7 POČÍTAČOVÉ VÝUKOVÉ PROGRAMY	35
SHRNUTÍ TEORETICKÉ ČÁSTI.....	38
4. PRAKTICKÁ ČÁST	39
4. 1 ZPŮSOB A CÍLE ŠETŘENÍ	39
4. 2 POPIS POUŽITÝCH METOD.....	40
5. KAZUISTIKY DVOU SOUROZENCŮ ZÍSKANÉ OD MATKY	40
5. 1 PRVNÍ KAZUISTIKA	40
5. 2 DRUHÁ KAZUISTIKA.....	48
5. 3 ROZHOVOR S MATKOU	54
5. 4 SHRNUTÍ VÝSLEDKŮ ŠETŘENÍ	59
6. ZÁVĚR.....	60
SEZNAM ODBORNÉ LITERATURY A ZDROJŮ:	61
INTERNETOVÉ ZDROJE:	63
SEZNAM OBRÁZKŮ.....	64

Úvod

Poruchy školních dovedností jsou v současné době hodně diskutovaným tématem ve školních institucích. Každoročně stoupá počet dětí s touto diagnostikou ačkoliv nemůžeme stoprocentně vysvětlit co je jejich důvodem. Tato problematika není vyústění moderní doby, ačkoliv by se to mohlo zdát, ale rozsáhlé kořeny sahají do hluboké historie. V těchto dobách kantoři vymýšleli a vyráběli z lehce dostupných materiálů výrobky či nástroje, které by dětem usnadnily zvládnutí učiva. Se soustavnou a trpělivou péčí tyto děti zvládali učení snáze než kdykoliv před tím.

V dnešní době je na současném trhu nepřehledné množství pomůcek z nejrůznějších materiálů pro výuku a reedukaci dětí s poruchami školních dovedností. Vycházejí nové a nové učebnice, čítanky, publikace pro rozvoj vnímání, pomůcky s nimiž dítě názorně pomocí obrázků, hmatatelných ukázek, pomocí ostatních smyslových vjemů dokáže lépe pochopit danou problematiku. S nimi se stává učení hrou, zábavou nikoliv strašákem a odporem k získávání nových dovedností. Může se tedy stát, že rodiče nebo i samotní pedagogové se v organizaci a množství pomůcek mohou ztrácet.

Důvodem výběru tématu pro tuto práci je tedy zmapování dostupných prostředků pro výuku a reedukaci a jejich následné užití v praxi.

Na začátku teoretické části je představen historický nástin vzniku specifických poruch školních dovedností. V navazujících kapitolách jsou popsány terminologie problematiky a etiologie jednotlivých poruch spolu s typickými projevy, které se u těchto jedinců vyskytují. Poslední kapitolou je rozřazení pomůcek k reedukaci a vzdělávání podle jednotlivých poruch školních dovedností.

1. PROBLEMATIKA V ŠIRŠÍCH SOUVISLOSTECH

1. 1 Historický nástin

Historie specifických vývojových poruch školních dovedností je stará jako samo lidstvo. Před objevením dyslexie byla známa alexie, což byla ztráta schopnosti čtení u člověka jež předtím bez problémů četl. Prvotně, ale byla nastíněna dyslexie francouzským neurologem Paulem Brocou, který objevil v levém mozkovém laloku místo, které ovládá a řídí řeč po motorické stránce. Toto místo bylo podle něho i pojmenováno. Nefunkčnost této části znamená pro jedince ztrátu řeči, artikulace a produkce řeči. Na jeho zjištění o pár let později navázal Carl Wernicke, který popsal a pojmenoval část mozku řídící porozumění obsahu mluveného projevu. V roce 1878 německý lékař Dr. Kussmaul popsal muže, který nebyl schopný naučit se číst. Tento problém nazval čtecí „slovní slepotou“. Během první poloviny 20. století americký neurolog Dr. Samuel T. Orton navrhl první teorie, jak vznikají poruchy učení. Spolu se svoji asistentkou vyvinul učební metody z nichž některé se stále používají. V Americe dodnes funguje Ortonova dyslektická společnost. Další formy specifických poruch učení byly také popsány během tohoto období.

V České Republice docent Antonín Heveroch v roce 1904 uveřejnil zřejmě jako první na evropském kontinentě článek „ O jednostranné neschopnosti naučit se čísti při znamenité řečové paměti“, který vyšel v časopise Česká škola.

Diagnostická a terapeutická práce u nás začala na dětském oddělení psychiatrické léčebny v Havlíčkově Brodě r. 1952. Odtud se o 2 roky později rozšířila do Dětské psychiatrické léčebny v Dolních Počernicích. První specializované třídy pro dyslektiky byly zřízeny v Brně v roce 1963 a o 3 roky později v Praze. Další vývoj pokračoval plynule do současnosti, kdy specifické poruchy učení jsou obecně přijímány, jak školským systémem, tak dětskou poradenskou a klinickou psychologí a psychiatrií. V 70. letech převažovalo přesvědčení, že se porucha projeví až na 1. stupni ZŠ a v této době musí být

také odstraněna. V současné době, že první projevy lze odhalit již v předškolním věku.

1. 2 Terminologické vymezení

V terminologii se můžeme setkat s nejednotností v označení. Odborná literatura používá termíny jako Specifické poruchy učení, Specifické vývojové poruchy učení, Poruchy učení, Narušení grafické stránky řeči a Specifické vývojové poruchy školních dovedností. Tento poslední termín je však zakotven v 10. revizi Mezinárodní klasifikace nemocí Světové zdravotnické organizace WHO pod označením F80-F89.

V současnosti jsou žáci se specifickými vývojovými poruchami školních dovedností označováni jako žáci se speciálními vzdělávacími potřebami.

1. 3 Definice Specifické vývojové poruchy školních dovedností

„Poruchy učení je termín označující heterogenní skupinu obtíží, které se projevují při osvojování a užívání řeči, čtení, psaní, naslouchání a matematiky. Tyto obtíže mají individuální charakter a vznikají na podkladě dysfunkční centrální mozkové soustavy. Ačkoliv se poruchy učení mohou objevit souběžně s jinými handicapujícími podmínkami (např.: sensorická postižení, mentální retardace, poruchy chování) nebo vnějšími vlivy (např.: kulturní odlišnosti, nedostatečné popř.: neúměrné vedení, nejsou poruchy učení přímým důsledkem těchto podmínek nebo vlivů“ (Matějček 1995, s. 24)

V anglické literatuře se můžeme potkat s pojmem Specific learning difficulties, kdežto americká literatura používá termín learning disability. Francouzsky je jednoduchý název Dyslexie a německý jazyk užívá označení Legasthenie či Kalkulasthenie.

1. 4 Reedukace

Slovo edukace znamená výchova, ale vzniklo z latinského slova edukace, jež se rovná vedení či vpřed. Předpona re- nese význam zpět či znovu. Reedukace je tedy souhrn speciálně pedagogických postupů čili metod, kterými zlepšujeme výkonnost v oblasti postižené či nevyvinuté funkce. Příkladem může být reedukace nedoslýchavého jedince, kdy cvičíme schopnost slyšení s využitím jeho zbytků sluchu = sluchová reedukace. Všeobecně při reedukaci je nutno zapojovat i všechny dostupné smysly tedy tzv. multisenzoriální přístup.

1. 5 Korekční pomůcky

Pojmem korekční pomůcky rozumíme všechny podpůrné nástroje či předměty, které slouží ke zlepšení či nápravě postižené funkce a s nimiž jedinec dosáhne k pokroku v daném handicapu. V běžném životě se každodenně setkáváme s takovými pomůckami – dioptrické brýle, hůl, či zubní rovnátka.

1. 6 DYS-centrum PRAHA

Jedná se o sdružení odborných dobrovolníků i právnických osob, kterých se jakýmkoliv způsobem dotýká problematika specifických poruch učení a chování – speciální pedagogové, psychologové, učitelé rodiče, děti, jedinci s poruchami školních dovedností. Vychází z mnohaletých zkušeností s řešením této problematiky po celé České republice a zároveň navazuje a používá zahraniční modely. Dys-centrum je akreditované pracoviště MŠMT ČR.

Centrum zajišťuje informační, dokumentační, terapeutickou a vzdělávací činnost, dále pak vytváří výukové programy a speciální učební pomůcky. Spolupodílí se na výzkumu v oblasti specifických výukových poruch školních dovedností a chování. Spolupracuje s vysokými školami, tuzemskými i zahraničními odborníky. Pro své klienty a návštěvníky jednou ročně pořádají výstavy a workshopy se zmiňovanou tématikou. (DYS-centrum Praha o. s., 2011)

2. ETIOLOGIE JEDNOTLIVÝCH SVPŠD

2.1 Všeobecné příčiny vzniku

Základní příčina jednotlivých poruch učení nebyla dosud zjištěna. Odborníci poukazují na to, že každá porucha má jistou souhru hned několika faktorů, které zapříčiní vznik problému. Zde je vysvětlení několika možností vzniku poruch podle Marka Selikowitzze (2000).

- Genetické faktory

Studie ukázaly, že některé děti se specifickými vývojovými poruchami školních dovedností mají potíže zapříčiněné geneticky. Nikdy však nebylo prokázáno zda po otci či matce. Potíže převládají u chlapců v poměru 3:1. Bylo také zjištěno, že pokud dítě již trpí nějakým genetickým onemocněním zvyšuje se také pravděpodobnost výskytu této poruchy.

- Faktory prostředí

Výzkumy se zabývaly otázkou vlivu virových onemocnění u těhotných žen. Matku samotnou infekce neovlivní, ale na plod může mít velký dopad, který se projeví během prvních let jeho života.

Obdobné zvýšené riziko nastává i při porodu a pár dní po porodu, kdy může jakýmkoliv nedopatřením či komplikací dojít ke spuštění poruchy. Opět s touto teorií nemůžeme počítat na sto procent.

- Teorie nezjistitelného poškození mozku

Pokud dítě prodělalo vážnější onemocnění mozku mohou se objevit problémy připomínající poruchy učení. Dítě, jež nemělo ve škole žádné či

minimální problémy, se po prodělání nemoci vrací v učivu o krok zpět, což naznačuje, že v době nemoci došlo v mozku k negativním změnám, ale vyšetření nepoukazují na změny.

- Menší malformace mozku

Jak již název napovídá slovem malformace rozumíme určitou změnu objemu či tvaru. V tomto případě dojde k změně umístění nerovných buněk, jenž zapříčiní pozdější projevení vady. V současnosti však také toto zjištění není přímým důkazem.

- Teorie zpožděného dospívání

Tato možná příčina vzniku poruch je ovlivněna poznatkou, že nepravidelným vlivem a počtem chemických látek v mozku dochází k potížím soustředění a vzniku dysfunkcí.

- Teorie selhání mozkové dominance

Myšlenka zpožděného dospívání nám předkládá myšlenku, že u dětí se specifickými poruchami jejich mozek neprošel ještě takovými změnami, které jsou úměrné jejich věku. Tato teorie je však kritizována z toho důvodu, že nikdo není schopen určit rozdíl mezi konkrétní poruchou nebo jen odlišným učením.

- Teorie vadného zpracování informací

Proces získávání informací můžeme zjednodušeně popsat následovně: smyslovým orgánem přijímáme informaci, která dále putuje mozkovými drahami do mozku, který tento údaj dopodrobna zpracuje. Jakmile mozek vyhodnotí informaci vrací ji zpátky k výkonnému orgánu s údaji, jak zareagovat. U jedince s dysfunkcí nastane situace, že informace je zkreslená a dojde ke špatnému vyhodnocení.

Tímto, mechanismem můžeme zjistit, v jaké části dochází k poruše při práci s informací a podle toho konkrétně pracovat na problému.

Jeden z problémů nastává když dítě má problém s učivem a svoji činnost opakovaně netrénuje, tudíž má nedostatek zkušeností, čímž se můžou zdát jeho výsledky horší než doopravdy jsou.

2. 2 Dyslexie

Dyslexie znamená neschopnost naučit se číst běžnými výukovými prostředky, ale s předpokladem přiměřené inteligence, podnětného prostředí ve společenském a kulturním rozvoji. (Michalová Z. 2003)

„Je nejznámější pojem v celé skupiny poruch učení. Začalo se o ní hovořit nejdříve, protože nejnápadněji ovlivňovala školní neúspěšnost dítěte.“
(Zelinková, 2003, 9)

Mezinárodní dyslektická společnost považuje za jednu z hlavních příčin fonologický deficit následně pak vizuální deficit, deficit v oblasti automatizace, paměti, jazyka a řeči, časové souslednosti, rychlosti provádění jednotlivých úkonů, popřípadě kombinaci různých deficitů. Je možná i souvislost s lateralizací a spoluprací mozkových hemisfér

V příloze fotografie textu, jak vidí text dítě s dyslexií. (Obr. 1)

Rozlišujeme pravohemisférovou dyslexii projevující se jako pomalé tempo četby, neplynulost, těžkopádnost, ale zároveň dítě se nedopouští většího množství chyb a levohemisférovou dyslexii, kde se dítě dopouští podstatně většího množství chyb způsobené překotným tempem četby s obtížemi v porozumění textu.(Jucovičová, Žáčková, 2008)

Dítě má problémy s:

- při rozpoznávání a zapamatování písmen
- při rozlišování tvarově podobných písmen (b, d, e, f)
- při rozlišování zvukových hlásek (a, e, o, p, b)
- narušena schopnost analýzy a syntézy (spojování a skládání slov)
- pořadí písmen (maso – samo)
- vynechávání, přidávání písmen
- vymyšlení, domyšlení slov
- souvislé čtení dělá potíže (oslabení v oblasti spolupráce mozkových hemisfér)
- obtíže se promítají do rychlosti, správnosti a porozumění čtení

2. 3. Dyskalkulie

„Vývojová dyskalkulie je vývojová strukturální porucha matematických schopností, která má svůj původ v genově nebo perinatálními poškozeními podmíněném narušení těch partií mozku, které jsou přímým anatomicko-fyziologickým substrátem věku přiměřeného vyžívání matematických funkcí, které ale nemají za následek současně i poruchy všeobecných mentálních schopností.“ (Košč in Zelinková, 1984, 17)

V některých případech nemusí o dyskalkulii jít, jen se mohou dyslektické, dysortografické a dysgrafické problémy projevit v matematice (nesprávné zapsání číslic, čtení číslic a operačních znaků...)

Profesor Košč rozlišuje tyto druhy dyskalkulie:

1. Praktognostická

Dítě nedokáže manipulovat s konkrétními předměty či symboly. Nevytvoří skupinu s daným počtem předmětů, tedy nedospěje k přirozenému číslu. Vznikají problémy s porovnáváním a uspořádáním množství. Neumí si poradit s velikostí, tvarem a rozmístěním geometrických obrazců. Často si plete směry a strany (pravá x levá, nahoru x dolů).

2. Verbální

Dochází k chybnému pojmenování množství, počtu, názvu a operačních znaků. Jedinec nevyjmenuje číselnou řadu sestupně – vzestupně, násobky, sudá – lichá čísla, vynechává či zaměňuje pořadí čísel. Pod vysloveným číslem nevidí počet. Častým příkladem bývá, že dítě číslici tři nevidí jako tři předměty, ale jako 3. předmět. Problémy s určením „o 4 více“ x „4krát více“.

3. Lexická

Můžeme se setkat i s pojmem Numerická dyslexie. Diagnostikována bývá zraková porucha, pravolevá a prostorová orientace. Porucha v četbě matematických znamének, operačních znaků a číslic. Dítě buď neumí číst numerické znaky nebo při lehčí formě zaměňuje a obrací pořadí vícemístných čísel, zlomků, odmocnin a desetinných číslech.

Převrácení tvarově podobných čísel 6 – 9, prohození čísel 68 – 86 i záměny u římských čísel jak u četby, tak psaní. U trojmístného čísla přečte každé číslo zvlášť. Nejasnosti v pořadí jednotek, desítek, stovek....

4. Grafická

Též Numerická dysgrafie. Projevuje se problémy matematických zápisů. Jedinec rozdílně píše velikosti čísel, nezvládá matematické diktáty (zápis čísel ve správném pořadí, číslovku napíše jako slovo, nenapíše čísla správně pod sebe, přehazuje jednotky s desítkami či podobné číslovky, vynechávání nul ve víceciferných číslech), nepřehledný zápis v matematických operacích. V důsledku porušení pravolevé a prostorové orientace má obtíže v geometrii

s rýsováním i jednoduchých obrazců. Opět porušena pravolevá a prostorová orientace.

5. Operační

Nejvíce diagnostikovaná porucha se schopností provádět matematické operace. Například záměny sčítání a násobení, odčítání a dělení, desítek a jednotek, čitatele a jmenovatele. Složitou operaci si dítě nahradí jednodušší. Jedinec dlouhou dobu počítá na prstech i ve vyšších ročnících, volí písemný zápis i u jednoduchých operací. Zvýšená chybovost v provádění sčítání a odčítání do 20, násobení a dělení a zapamatování si výsledků.

6. Ideognostická

Jedinec nerozumí a nechápe matematické vztahy a pojmy mezi sebou.

Př.: číslo 9 je polovina z 18, 3×3 , 10 o jednu méně, devět slovy, ukázat devět teček podle písemné číslice.

Dítě selže v matematickém postupu při slovní úloze pokud je pozměněn stálý postup. Není schopné počítat z paměti na číselné řadě po jedné nebo i po větších rozestupech.

Obecně pro dyskalkulii platí tyto projevy:

- narušena matematická manipulace s předměty nebo symboly
- problémy při označování operačních znaků $+$, $-$, \times , $:$, $<$, $>$
- neschopnost vyjmenovat řadu čísel
- neschopnost číst matematické symboly
- zaměňování tvarově podobných čísel (3-8, 6-9)
- dítě nerozlišuje 10 – 100 – 1000
- tzv.: inverze (dítě číslo 21 přečte jako 12)
- neumí provádět matematické operace – sčítání, násobení, dělení, odčítání
- dítě nemá vytvořenou orientaci v čase, prostoru, chybí představivost

2. 4. Dysgrafie

. Znamená specifickou poruchu grafického projevu, zejména psaní. Jedná se o funkční poruchu motorických drah vedoucí signál z receptoru do centra v mozku a zpět k výkonnému orgánu. (Jucovičová, Žáčková, 2009)

Podle Žáčkové a Jucovičové je důvodem obtíží hned několik. Nejčastější příčinou bývá motorika, jak jemná tak hrubá. Současně s tím je spojena porucha automatizace pohybů, motorické a senzomotorické koordinace. Někdy se jako příčina uvádí i neukončený vývoj symetrického tonického šíjového reflexu (nesprávný způsob lezení, dítě neleze vůbec, krátké období lezení) to způsobí svalové napětí. Spolupodílníky může být dědičnost, nedostatek zrakového vnímání a prostorové orientaci, paměti, představivosti, pozornosti, či smyslu pro rytmus. Příčinou nejsou tedy vnější vlivy, ale vlivy vnitřní.

Projevy:

- písmo je neuspořádané, těžkopádné, neobratné až nečitelné
- žák se dlouho nemůže naučit dodržení lineatury a výšky písma
- píše pomalu, namáhavě a nestíhá
- chybně drží psací náčiní
- dítě není schopno se soustředit na pravopisné jevy
- problémy s nedodržením rozestupů mezi slovy, vynechává mezery
- nesprávný sklon písma
- časté škrtní, přepisování, gumování
- potíže v geometrii
- není schopno napodobit tvar písmene, nedokáže si ho vybavit a zaměňuje tvarově podobná písmena i číslice

2. 5. Dysortografie

„Tato porucha nepostihuje celou oblastí gramatiky jazyka, ale týká se tzv. specifických dysortografických jevů, vynechávek, záměn tvarově podobných písem v písemné podobě. Podkladem jsou většinou poruchy v oblasti sluchové a zrakové analýzy a syntézy, sluchové a zrakové diferenciací a paměti.“
(Bartoňová, 2007, str.46)

V 95% se projevuje ve spojení s dyslexií. Grafický projev je tak obtížný, že odčerpá veškerou pozornost a dítě se dopouští dysortografických chyb. V 1.-3. ročníku se nejvíce projeví.

Specifické chyby:

- vynechávání, přidávání písmen
- přesmykování slabik (kolo - loko)
- chyby v délce samohlásek
- zapsání písmen v obráceném pořadí
- záměna zvukově podobných slabik i slov (di, ti, ni – dy, ty, ny,)
- vynechává diakritiku
- s věkem chyb ubývá, ale na správné napsání potřebuje více času než ostatní
- chyby umí ústně použít a zdůvodnit
- nedodržování hranic slov v písmu (mezery)
- dítě píše tak, jak slova slyší – specifická chybovost při diktátu
- v časově limitovaných úkolech přibývá dysortografických chyb, i v jevech, které si dítě již osvojilo

Předešlé poruchy jsou celosvětově známy a popsány. V České Republice můžeme najít i poruchy jako:

2. 6. Dismúzie, Dyspinxie, Dyspraxie

Dismúzie

Jedná se o specifickou poruchu postihující vnímání a reprodukci hudby. Název je odvozen z řeckého slova muza, znamenající bohyně umění. Porucha se objevuje samostatně bez dalších dysfunkcí.

Dysfunkce se projevuje:

- obtížným rozlišováním tónu
- dítě zpívá falešně
- nepamatuje si melodii
- nevnímá rytmus
- nedokáže reprodukovanou melodii zazpívat ani zahrát
- není schopno naučit ani číst noty
- neobratně manipuluje s hudebními nástroji
- hudební nástroje podle zvuku nerozezná

Dyspinxie

Je specifická porucha, která se projevuje ve výtvarném vyjádření dítěte. Často doprovází i ostatní poruchy učení, nebývá sama. K diagnostice se používají odborné kresebné testy.

Problémy nastávají v:

- nízké úrovni či primitivní kresbě
- neobratném zacházení s výtvarným náčiním (hrubě, tvrdě)

- převedení představy z trojrozměrného na dvojrozměrný formát papíru
- potíží s pochopením perspektivy i rýsováním

Dyspraxie

Jedná se o specifickou poruchu obratnosti nebo schopnosti vykonávat i jednoduché úkoly, děti tak bývají označovány jako nešikovné. Příčinou bývá poškození v oblasti temeního laloku, kde jsou poškozeny motorické neurony. Porucha se projeví již od útlého dětství a zaznamenávají ji, jak rodiče, tak učitelky v mateřské škole.

Projevem bývá:

- nezručné pomalé úkony
- nevzhledné a neupravené výrobky
- nekoordinované pohyby
- svalová tuhost a křeč
- od narození potíže s příjmem potravy (obtíže při kojení, neobratné s lžičkou)
- vynechání období lezení
- opožděný vývoj řeči
- dítě se dlouho samo neumí obléknout (nezaváže si tkaničku, zip, knoflíky)
- neobratnost při hře a manuální práci (jízda na koloběžce – kole, míčové hry)
- pracovní úkony nedokáže vykonávat v předem daném pořadí

3. JEDNOTLIVÉ POMŮCKY PODLE DRUHŮ DYSFUNKCE

3.1 Základní zásady reedukace

Základní zásady reedukace podle Drahomíry Jucovičové a Hany Žáčkové (2008):

1. Reedukace je vždy individuální záležitostí která vychází z aktuálního stavu a konkrétních projevů. Neexistuje jednotný postup reedukace stejný pro všechny. Podkladem a východiskem je kvalitní a komplexní diagnostika a zpráva z pedagogicko-psychologického vyšetření. V této zprávě by také nemělo chybět doporučení k reedukaci, vhodné metody práce a způsoby hodnocení.
2. Reedukaci vždy začínáme na úrovni, kterou dítě s jistotou zvládá.
3. Aktuální úroveň dosaženou při reedukaci SPU je třeba respektovat a během výuky a při hodnocení (vyučující by měl mít přehled v jaké fázi reedukace se jedinec nachází).
4. Reedukaci začínáme vždy nácvikem percepčně motorických funkcí (cvičení na zrakové vnímání)
5. U dětí s dysgrafií začínáme vždy uvolňovacími cviky. Pokud je porucha kombinovaná s další dysfunkcí zařazujeme cvičení na smyslové vnímání.
6. Při reedukaci používáme multisenzorický přístup, při kterém je zapojeno co nejvíce smyslů zároveň (zrak, sluch, hmat, popřípadě čich) v kombinaci se slovem, pohybem, rytmizací
7. U každého dítěte si můžeme připravit jednoduchý individuální program postupu reedukace a v něm zaznamenáváme dosažené cíle. Zároveň nastíníme časový harmonogram .

8. Na reedukační činnost s dítětem si vytváříme tzv. „přípravy“, kde zaznamenáváme, na které obtíže se zaměříme a které pomůcky použijeme. Do příprav se ukládáme i domácí procvičování v pokud možno hravé formě.
9. S podstatou cvičení a s konkrétními postupy seznámíme také rodiče v nichž vysvětlíme důležitost a nezastupitelnost dítěte.
10. Nejefektivnější je cílená, individuální reedukační činnost, skupinová reedukace by neměla přesáhnout 3-5 dětí. Skupiny s vyšším počtem nemají reedukační efekt.
11. Reedukační činnost bývá dlouhodobou záležitostí. Je nutná týmová spolupráce rodiny, školy, učitele a speciálního pedagoga.
12. Po určité době zhodnotíme efekt reedukace. Dítě by mělo samo zachytit a sledovat svůj vlastní pokrok. Cílem není docházka do reedukačních hodin, ale jejich efekt.
13. Vývoj dětí je nutné průběžně sledovat zda nedošlo k dekompenzaci (v období dospívání dítě „hledání samo sebe“ a experimentuje s písmem. Pak je třeba opět zahájit reedukační činnost, i když již jen krátkodobě, podpůrně. U dysgrafických jedinců hledáme spíše vhodné kompenzační mechanismy a pomůcky a vedeme je k jejich efektivnímu užívání. Děti i po skončení reedukace potřebují další péči, určité zohlednění – respektování pomalého tempa psaní, snížení kvality písma a úpravy sešitů.
14. Základy úspěchu reedukace nejsou pouze odborné znalosti reedukujícího, ale i jeho osobní přístup. Citlivý přístup k dítěti i jeho rodičům je nezbytnou součástí podmínky kvality spolupráce.

3. 2. Dyslexie - pomůcky

Pomůcky pro četbu volíme podle zvolené metody učení četby, zda dítě učíme neslabikovací metodou tzv. genetickou metodou, analyticko – syntetickou metodou či metodou globální. Při volbě metody musíme vždy brát v úvahu individualitu dítěte. Před započítím práce provedeme vhodnou motivační a „zahřívací“ přípravu dítěte na činnost formou hry, obrázkového či sluchového vnímání např.: Šimonovy pracovní listy, Život rytíře – kniha her, Cvičení pro dyslektiky, pracovní rámečky Logico PRIMO, Zahřívání mozku, Mini lük atd...

Při reedukaci se volíme pomůcky pro výuku a procvičování podle okruhů, které je pro dítě problémové (Jucovičová, Žáčková 2008)

1. Seznámení se s písmenem jeho osvojení, vyvození a fixace
 - písmena vyrobené z různých materiálů – dřevo, textil, papír, modelína...
 - abeceda s obrázky
 - karty s písmeny, písmenková pexesa, Pexetrio – obrázek, písmeno, celé slovo
 - hledání písmene v obrázku nebo vytváření obrázků z písmen
 - obtahování a kreslení tvarů písmene
 - skládání písmene jako puzzle
 - říkanky a básničky s jednotlivými písmeny spojené s rytmizací či dramatickým projevem
 - psaní prstem písmena spolužákovi na záda
 - třídění písmen podle zadání – velká, tiskací, psací, s bříškem, se smyčkou nahoru...
 - písmenková razítka

- dominové kostky s písmeny
- hry s písmeny a slabikami

2. Rozlišování tvarově podobných písmen

- spojení obrázku a písmene – b babička, d dědeček
- písmeno p používat jako b, d,
- potrhávání, vybarvování označování písmene v textu
- porovnávání písmen
- trénovat zrak – shody a rozdíly na obrázcích

3. Spojování hlásek a písmen do slabik

Pro výuku čtení je nutné dítě naučit v počátku číst po slabikách, nejlépe multisenzoriálním přístupem (zapojením všech smyslů). Pokud se u dítěte objeví potíže s analyticko syntetickou činností, tvorbou slabik je nutné problémy odstraňovat například pomocí:

- spojování slabik s předmětem a obrázkem
- manipulace s kostkami s písmeny
- modely písmen z různých materiálů
- navlékacími korálky s písmeny
- písmenkovými razítky
- průhledné plastové kapsy připevněné na gumě
- zpívání slabik
- slabiky propojovat s pohybem
- cvičení postřehu měnících se slabik na kartách (počítačové programy)

4. spojení slabik do slov

- Lincovy tabulky
- hry Amos, Kris kros, Scrable
- speciální domina, pexesa, karty s písmeny
- čtenářské tabulky
- dyslektické okénko („tajné okénko“ - ukazování čteného textu pomocí ukazováčku a prostředníčku)
- ukazování při četbě např. tužkou, pravítkem, záložkou...
- speciální záložky se šipkou ukazující směr četby
- podtrhávání právě čteného textu
- zřehledněné struktury textu (zvýrazněné slabiky)
- četba od jednoduchého textu, které dítě zvládá ke složitějšímu

5. Samotné čtení

- volíme kratší texty s častějším opakováním
- obtížnější či často se opakující slova procvičujeme před četbou
- větší písmen, výraznější typ písma a členitý text dyslektické čítanky
- procvičovat orientaci v textu (např.: vyhledej všechny slova pes)
- čtení v duelu
- střídavé čtení s jiným dítětem
- čtení dítěte, kdy dospělý předčítá větu a dítě ji zopakuje

6. Porozumění čtenému textu

- ústní vyjádření čteného textu
- obrázky vyjadřující činnost spojovat s větným popisem
- vyhledávání v textu pravdivé a nepravdivé tvrzení
- vpisování nebo vyškrtávání chybějících či nadbytečných slov v textu
- schování jednoho slova ve větě dítě doplňuje chybějící slovo
- dítě si přečte text a z obrázků musí složit jeho obsah
- dítě srovnává přeházené pořadí vět v časové posloupnosti
- kombinace poslechu s vlastní četbou
- po přečtení textu dítě sleduje zachování obsahu při převyprávění
- překrytí části písem a dítě domýšlí text
- dokončení započatého příběhu

7. Tempo četby

Čím ovlivníme tempo čtení:

- vhodnou motivací
- nevyvíjením tlaku
- klidný trpělivý přístup k dítěti
- kombinovat prosté ukazování s „tajným okénkem“
- rozvíjení zrakového vnímání
- posilování pravé i levé mozkové hemisféry
- preference kvality přečteného textu nad kvantitou

3.3 Dyskalkulie

Dle Pokorné (1998) výkony v matematice souvisejí s porozuměním řeči a symbolům. Dítě musí chápat pojmy: více než, nejméně, delší, kratší apod. Tyto pojmy by si mělo osvojit již v mateřské škole. Nedostatečná schopnost sluchové diferenciaci může způsobit záměnu čísel. V oblasti zrakového vnímání se jedná o obtížné diferenciaci tvarů, která zapříčiní záměny číslic. Deficitní zrakové a prostorové vnímání neumožní ani odhad vzdálenosti, posouzení velikosti či objemu.

Pokud tedy dítě má problémy v základním pojmenování a určení množství, nemá osvojené matematické znaky je nutné více procvičovat zrakové, sluchové vnímání než dále pokračovat v matematických operacích.

Pro reedukaci slouží pomůcky:

- pro procvičení zraku jsou vhodné nejrůznější pracovní sešity typu shody a rozdíly (Obr. 2), pracovní listy, rozlišování pozadí a figur v obrázcích pro procvičování prostorové orientace
- barevné hranoly (v zahraničí nazývány Cuisenairovy kostky) (Obr. 3)
- matematické pexeso – stejné číslo, puntíky x číslo, předměty a číslo
- krabičky či kapsáře s různými počty předmětů
- pracovní listy (obtahování, vykreslování, objevování číslovky, počítání spojené s vybarvováním, množiny)
- hry s čísly – vyhledávání čísel v mluveném slově, v textu, v obrázku,
- číselná osa
- číselné domino – hodiny (digitální či ručičkové znázornění číslic), puntíky x číslice
- miskové počítadlo – určování množství, čísla znázorněny pomocí kamenů
- modely geometrických tvarů a obrazců

- bankovky a mince – nácvik platby penězi
- hlavolamy
- tangram – skládání obrazců ze sedmi geometrických dílů (Obr. 4)
- pomůcky na procvičení zrakového vnímání, logického myšlení, paměti (Mutabene, Logico Piccolo) (Obr. 5)
- hra LaQ - prostřednictvím této hry dítě procvičuje jemnou motoriku, představivost, logické a matematické myšlení a aktivuje řečové centrum (Obr. 6)
- nepřeberné množství učebnic a pracovních sešitů z nakladatelství MUTABENE, NOVÁ ŠKOLA, SNP – pedagogické nakladatelství, TOBIÁŠ, PORTÁL, DYS-centrum

3. 4 Dysgrafie - pomůcky

Oblasti v kterých je potřeba náprava:

1. motorické funkce

Pro správný nácvik písma je nutné, aby dítě mělo zpevněnou ruku bez tenze a plynule ovládalo souhru očních pohybu a ruky. Je důležité se zaměřit na:

- hrubou motoriku (běhání, skákání, přelézání, manuální práce, kutálení, rehabilitační cvičení, míčové kolektivní hry...)
- jemnou motoriku (procvičovací listy s uvolňovacími cviky zápěstí a prstů, samostatné cviky vedoucí od ramenního kloubu až k prstům doplněné říkankami a básničkami. Cviky jsou nutné provádět před začátkem každého psaní.

2. správný způsob sezení a úchop psací pomůcky

Z širšího hlediska musíme zdůraznit vhodnou volbu psacího stolu a židle. Nábytek by měl být nastavitelný a úměrný k výšce dítěte (žák první třídy měří cca 120 cm). Pro samotné sezení je nutné, aby dítě mělo obě chodidla na zemi s patami pod kolena, rovná záda s mírným náklonem nad stůl. Ruka, která nepíše přidržuje sešit.

Důraz klademe na správné držení psacího náčiní tzv. špetkový úchop. Palec drží, o prostředníček se podpírá pero a ukazováček je přiložen zhora. Již v mateřské škole je nutno dbát na správné držení, protože již tady dítě bere do rukou pastelky ke kreslení.

Pro psaní a kreslení je vhodný tzv. Trojhranný program pro snadnější úchop psací či kresebné potřeby a speciální pera značek: Centropen – TORNÁDO, STABILO, YOROPEN, PILOT. Pro prvotní začátky s psáním jsou vhodné fixy se zasouvací špičkou (pokud dítě příliš tlačí na fixu, hrot zajede do násadky a nelze dále kreslit, dítě musí reagovat na tlak při kresbě Obr. 7a, 7b), trojhranné násadky na tužky (dříve obtisknutí úchopu tužky do moduritu a dnes násadky z gumy či silikonu). (Obr. 8a, 8b)

Ukázkou správného způsobu držení sešitu, rozložení rukou a pomůcek je speciální podložka na lavici dítěte. Podle obrázků si dítě srovná tělo a sešit do správného sklonu. Tato pomůcka je ve vydání jak pro leváky, tak praváky. (Obr. 9)

3. nácvik písmen a mezer

Pedagog by měl dítěti vysvětlit a ukázat jakými tahy písmeno vzniká, napsat ho s popisem pohybu na tabuli. Multisenzoriálním přístupem si dítě může osvojit tvar i pomocí modelu písmene z různých materiálů (drát, modurit, papír, textil...), vpisování prstem do písku, prstovými barvami prstem malovat písmeno či imaginací písmene jako věc či postava. Posléze přenesení tvaru písmene do sešitu. Pro přesnější polohu písmene na lince využíváme, také pomocných linek a to bez ohledu na věk dítěte.

K nácviku písmen slouží písanky a sešity s předpřipravenými i pomocnými linkami.

K reedukaci dysgrafie je vhodné použít procvičování zrkového a sluchové vnímání.

U výrobců a prodejců je nepřehledné množství psacích pomůcek pro reedukaci dysgrafie, dále jsou k dispozici publikace pro samostatný nácvik písma. Pro jejich velké množství je zde pouze výčet nejznámějších z nich:

Čáry máry I, II, (Michalová, Z.)

Šimonovy pracovní listy 1-16 (Nakladatelství Portál)

Pavučina (Bičíková, V.)

Psaní mě baví (Zelinková, O.)

Mezi námi pastelkami (Bednářová, J.)

Kreslení před psaním (Bednářová, J.)

Na návštěvě u malíře (Bednářová, J.)

Psaní s hraním (Bednářová, J.)

Jedním tahem (Bednářová, J.)

Dále se na našem současném trhu se setkáváme s těmito pomůckami:

- nástavec na příliš krátké tužky
- psací potřeby s protiskluzovou úpravou
- vatová kulička (vkládá se do písíčí ruky a slouží k udržení pera)
- kornout pro správný sklon psacího náčiní (Obr. 10)
- stíratelné tabulky s linkami
- psací koule
- gelové voskovky
- ergonomické štětce
- průhledné fólie
- reliéfní abeceda
- mandaly

3. 5 Dysortografie – pomůcky

Při reedukaci je nutné se orientovat na oblasti nápravy (Jucovičová, Žáčková 2008):

1. osvojování gramatických pravidel
2. přesmykování, vynechávání nebo přidávání písmen
3. mezery a hranice slov
4. krátké a dlouhé samohlásky
5. slabiky dy – di, ty – ti, ny – ni,
6. slabiky bě – pě – vě
7. rozvoj slovní zásoby
8. užití sykavek s, z, c, č, z, ž,
9. vynechávání a nesprávné užití diakritických znamének
10. rozlišení znělých a neznělých hlásek
11. upevňování pravopisných pravidel

Pomůcky jako:

- bzučák
- cvičení slabičné syntézy – vytváření slov a jejich kontrola pomocí obrázku, sestavování slov k obrázkům, kytička pro nácvik hláskové syntézy, kostky s písmeny
- uvědomování si pozice hlásky ve slově
- skládání písmene b, d
- psaním prstem do písku, krupičky

- fixace tvaru písmene na smirkovém papíře
- skládání abecedy
- třídění nadřazených a podřazených slov
- měkčidlo pro rozlišování měkkých a tvrdých slabik (Obr.11)
- kuffík 1. pomoci - obsahuje nejdůležitější gramatické a pravopisné pravidla.
- časování sloves – přiřazování kartiček s příslušnými tvary sloves
- hlava jelena pro určování pravopisu (i = měkký čumáček, y = tvrdé paroží) (Obr.12)
- pomůcka pro fixaci ú, ů (Obr. 13)
- předpony s – z-
- třídění kartiček se slovy do barevných sáčků
- spodoba hlásek
- přiřazování kartiček se slovy k předmětům
- stanovení pořadí slov ve větách a určování malých a velkých písmen
- pomůcka pro aktivní osvojování a fixaci vyjmenovaných slov
- antonyma – přiřazování kartiček

Pro děti nejen s touto poruchou speciální pedagožky Drahomíra Jucovičová a Hana Žáčková vytvořili Interaktivní učebnici Českého jazyka I - pravopis, II – hláskosloví (Obr. 14), III - tvoření slov, kdy dítě si tvoří učebnici samo vkládáním pracovních listů, vypracovaných úkolů, interaktivních přehledů.

Velkým přínosem v oblasti českého jazyka jsou také didaktické pomůcky pod názvem DiPo, které mají různá tematická vydání – slovesa, slovní druhy, slabiky, koncovky podstatných jmen, háčky pro šikovné záčky... (Obr. 15).

Před započítím práce s dítětem nebo i během ní je vhodné používat i úkoly na cvičení zrakového a sluchového vnímání, pozornosti. Nejlépe formou hry pomocí pracovních listů – Pavučinka, Šimonovy pracovní listy,

Dítě za pomoci pedagoga či pedagog sám můžou vypracovat Interaktivní pomůcky – přehledy gramatiky, hláskosloví, tvorby slov, matematických operací, geometrie, jež dítěte dělají problémy. Během tvorby pomůcky si dítě procvičuje a osvojuje danou problematiku a zároveň si samo vytvoří pomůcku.

3. 6 Dismúzie, Dyspinxie, Dyspraxie - pomůcky

Dismúzie

Jako vhodný prostředek pro kompenzaci poruchy nejen pro děti s dysmúzií, ale i ostatních poruch je muzikoterapie. K reedukaci nejsou k dispozici velká množství pomůcek, ale jako hlavní můžeme jmenovat Orffovy hudební nástroje (Carl Orff -německý hudební skladatel a pedagog, který vymyslel jednoduché hudební nástroje), které se využívají i v běžné výuce hudební výchovy. Orffovy nástroje obsahují dřívka, ozvučná dřívka, činely, dřevěný blok, bubínek, tamburínu, triangel, xylofon...

Obsahovou složkou výuky jsou samozřejmě hry s hudební či zvukovou tématikou, rozeznávání intenzity a typů zvuků, cvičení zvukové paměti, záznamy not spojené s říkankami, rytmizace řeči či doplňování chybějící melodie.

Dyspinxie

Reedukační pomůcky vhodné ke kompenzaci dyspinxie jsou cvičení jemné motoriky a zrakového vnímání – vybarvování i kresba podle předlohy, trojhranné psací a kresebné pomůcky.

Přínosem může být pomůcka iOTOBO, které rozvíjí kreativitu představivost, jemnou motoriku a intelekt. Dítě skládá obrázky pomocí barevných geometrických tvarů buď pomocí předlohy nebo podle vlastní fantazie. (Obr. 16)

Dyspraxie

Nejlepší forma nápravy je zapojit dítě do každodenních činností v reálném životě. Jako pomůcky můžeme použít vše kolem sebe, jen přizpůsobit činnost k věku dítěte. Zavazování tkaniček, oblékání panenek, zalévání květin, navlékání korálek. Zapínání zipu, jednoduše vše co slouží k procvičení jemné ale i hrubé motoriky - prolézání, skákání s nožmo i na jedné noze, vyhýbání se překážkám, chytání míče, manuální práce.

Pro děti je k dispozici didaktická pomůcka Motanice s níž dítě rozvíjí manuální zručnost provlékáním různých zářezů na kartě a zároveň procvičuje logické myšlení.

3. 7 Počítačové výukové programy

V dnešní době je nedílnou součástí výuky počítač. Jeho obliba u dětí se těší hojnému počtu, je to lákavá varianta učení, kdy dítě ani nepostřehne, že se učí. Možnost využití nejen při hrách, ale i výuce, je ideální zároveň. Dítě je za správně provedený úkol odměněno jiným způsobem, než je běžné při normální výuce. Splní-li úkol na obrazovce se mu odkryje animovaný obrázek, spustí líbivá hudba či jeho počítačový hrdina získá body navíc. Vykonáváním úkolů na počítači si dítě osvojuje zrakové, sluchové vnímání, pravo-levou a prostorovou orientaci, postřeh, jemnou motoriku, koordinaci pohybů ruky a oka, představivost a tvořivost. Vždy musíme mít, ale na paměti, že počítač

nemůže nahradit kvalitního pedagoga a ani čas, který rodič stráví s dítětem nad společnou četbou nebo hraní deskové hry.

Na trhu s výukovými programy najdeme nepřehledné množství materiálu, záleží na každém individuálně co potřebuje procvičit a zároveň co mu bude vyhovovat. Následující zmíněné programy se dají označit jako jedny z nejpoužívanějších.

DysEdyce (www.gemis.cz)

Firma vyrábějící tento program spolupracovala s odborníky z oblasti dětské psychologie a speciální pedagogiky. Metodickou příručku pro užívání těchto programů sestavila PaedDr. Olga Zelinková Csc., programy dále vycházejí z myšlenek a metod Prof. PhDr. Zdeňka Matějčka Csc.

Soubor samostatných výukových programů pro nápravu dyslexie, dysortografie, dysgrafie, dyskalkulie a dalších poruch PŘ. Soví hrad, Knížecí knihovnick, Soví zoo, Soví galerie...

ABC do školy, Dys Com, Objevitel (www.x-soft.cz)

Program procvičuje orientaci (pravo-levou, prostorovou, orientaci v čase, v řadě, určování směrů) čtení, porozumění, cvičení (zaměřeno na jazykovou složku psaným i mluveným slovem) a zrakové vnímání a procvičování (rozvíjení zrakové paměti, vizuomotoriky, inverze obrázků,...)

Program Objevitel je pro žáky s dyskalkulií.

Chytré dítě (www.chytredite.cz)

„Výukové CD-ROM CHYTRÉ DÍTĚ jsou pomůckou, která pomáhá vyrovnávat rozdíly v možnostech chápání dětí. Pro nadané žáky obsahují mnoho podnětů pro další rozvíjení jejich schopností. Pro děti, které z různých důvodů mají problémy s učením, je zde vhodná metodika, která umožňuje vyrovnávání vědomostí s ostatními dětmi.“ (Hana Daňková)

Jazyky bez bariér (www.jazyky-bez-barier.cz)

Speciální výukový program vytvořila Ing. Dagmar Rýdlová, která sama trpí těžkou dyslexií

Výukový program dítěti umožní slovo vidět a slyšet najednou, tím pomáhá mírnit dyslektické potíže. Pedagog nebo pod vedením pedagoga samo dítě namluví do programu nová slovíčka či věty. Je možné vkládat i původní, probrané učivo, či celé učebnice. Program umožňuje zábavnou kreativní výuku a zároveň osvojování nových znalostí.

Program má akreditaci Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy a získal řadu ocenění v zahraničí

„Čed'ák“ z knihovničky české gramatiky

Program byl sestaven v Pedagogicko-psychologické poradně v Klatovech a jednotlivé části jsou hlavně orientovány na osvojování a rozcvičování gramatických výrazů. Do programu je také možné vkládat další slova či věty na procvičení (Bartoňová 2007)

Programy pro český jazyk, matematiku a vlastivědu (www.pachner.cz)

Programy vhodnou metodikou a zábavnou formou pomáhají kompenzovat problematické vzdělání dětí s poruchami školních dovedností.

Vlastík – žák získává vědomosti z oblasti vlastivědy

Shrnutí teoretické části

Specifické poruchy školních dovedností jsou velmi častou problematikou ve školním vzdělávání. Mají svoji dlouholetou historii a přitom příčina nikdy nebyla jednoznačně prokázána. Můžeme se tedy jenom domnívat, kdy a kde porucha vznikla.

Jednotlivé poruchy mají své specifické projevy podle, kterých by je měl každý pedagog rozpoznat nebo při nejmenším upozornit na začínající obtíže. Následným zvolením vhodné reedukační pomůcky přispějeme velkým krokem k nápravě obtíží. Prvotní zvolení takovéto pomůcky nemusí vždy znamenat okamžitý pozitivní výsledek práce. Je nepřehledné množství materiálu, programů a dalších podpůrných opatření mezi kterými je nutné se orientovat a pokud možno hned na poprvé zvolit tu nejvhodnější a tím, ušetřit spoustu práce a času.

Pro jejich úplné zmapování a rozpracování by bylo zapotřebí podrobnější rozpracování na více stran.

4. PRAKTICKÁ ČÁST

4.1 Způsob a cíle šetření

Praktická část práce vychází z poznatků teoretické části, ze zkušeností autorky a získaných poznatků během studia. Byla vypracována kazuistika dvou sourozenců s poruchami školních dovedností a zaznamenána jejich reedukační činnost. Beze sporu můžeme říci, že pro správný vývoj jedince je nejdůležitějším zázemím rodina. Šetření má tedy ukázat, jak důležitou součástí při práci s problematickými jedinci zaujímá rodina a její zázemí. Dílčím úkolem je upozornit na nutnost celoživotního vzdělávání pedagogických pracovníků, jejich odbornost a přístup k řešení specifických poruch školních dovedností.

4.2 Popis použitých metod

Hlavní použitou šetřící metodou je kazuistika, která je získaná od matky šetřených případů. Přesněji řečeno jsou to dvě kazuistiky dvou sester, které mají specifické poruchy školních dovedností, ale každá z nich má jiný druh a intenzitu poruchy. Kazuistika obsahuje rodinnou a osobní anamnézu s podrobným popisem vývoje vady během biologického vývoje. To vše je doplněno o nejnovější vyšetření z pedagogicko-psychologické poradny, které zmapovalo současnou situaci specifických poruch školních dovedností a nastínilo doporučení pro další reedukaci.

Šetření je doplněno rozhovorem s matkou obou dcer, která díky položeným otázkám odpovídá na problematiku výchovy a vzdělávání svých dcer, poukazuje na nutnou odbornost ze strany školy a zmiňuje dopad na rodinný život. Rozhovor s matkou probíhal v jejím domácím prostředí bez přítomnosti dcer, a tazající volně navazoval na odpovědi matky.

5. Kazuistiky dvou sourozenců získané od matky

5. 1 První kazuistika

Pohlaví: dívka

Věk: 13 let

Otec:

Věk 40 let, má ukončené středoškolské vzdělání. Pracuje jako realitní makléř. Ze strany otce nejsou známa žádná vážná onemocnění, je zdrav.

Matka:

Věk 37 let, také ukončené středoškolské vzdělání. Nepracuje je v domácnosti – otec živitel rodiny. V současné době studuje na vysoké škole obor speciální pedagogika. Od 5 let do 18 let se léčila na epilepsii. Trpěla úzkostnými stavy, které s menšími výkyvy přetrvávají do dospělosti. Ve škole měla dyslektické potíže s učením, které byly v rodině dědičné.

Rodinné prostředí:

Rodiče jsou oddáni, žijí společně v rodinném domě. Převážnou většinu času tráví s dětmi matka. Vztahy mezi rodiči jsou lehce dysharmonické.

Prenatální období:

První těhotenství matky probíhalo bez problémů, ukončené vyvoláním porodu v 38. týdnu těhotenství.

Kojenecké období:

Reflexy vyvinuty bez obtíží. Matka kojila asi 1,5 měsíce, ale z důvodu nedostatku mléka příkrmována náhradní kojeneckou výživou. Objevili se první impulzy opožděného psychomotorického vývoje. Otáčela se v 6ti. měsících, sedět začala v 9ti. měsících, a první kroky kolem nábytku udělala ve 13ti. měsících. Řečový vývoj oslaben nebyl.

Batolecí věk:

U dívky převládal odpor k chůzi, preferovala lezení. Od 2, 5 let používala nočník a pleny měla jen na noc. Do tohoto roku měla i dudlík, po jeho odebrání si dlouhodobě dumkala palec. Toto chování zapříčinilo špatné postavení horního patra a zubů v čelisti. Z tohoto důvodu dodnes navštěvuje ortodontii. Vývoj řeči byl v normálu, nebylo zapotřebí navštěvovat logopedii. Myšlenkové procesy byly také oslabeny, podezření na lehkou mentální retardaci, které se nakonec nepotvrdilo.

Předškolní věk:

Dívka byla často nemocná z důvodu oslabené imunity, několikrát prodělala záněty středního ucha. Měla problém v oblasti socializace, stranila se kolektivu dětí i dospělých lidí. Matka musela motivovat dívku ke komunikaci s okolními dětmi, neuměla s nimi navázat kontakt. Krátkými hodinovými návštěvami začala navštěvovat mateřskou školu v 5ti letech. Tu navštěvovala jen dopoledne, déle tam odmítala být. Dívka měla úzkostné stavy, nerada nikde zůstávala sama, bála se tmy, problematicky usínala. V noci se budila ze spaní, pomočovala se až do poloviny 3. třídy. V motorických schopnostech se dívka přiblížila ostatním dětem jejího věku. Opoždění dohnala díky intenzivní péči indikované pediatrem. Intelektové schopnosti byly lehce podprůměrné.

V pěti letech dívka podstoupila operaci při které jí byly odstraněny nosní mandle.

V necelých 6ti letech absolvovala zápis do 1. třídy, ale z důvodu nevyzrálosti, úzkostem a snížené socializaci dostala roční odklad povinné školní docházky.

Nástup do základní školy

1. třída

Dívka nastoupila do běžné základní školy po jednorocím odkladu v 7letech. Stále přetrvávající problém v socializaci. Upřednostňovala samostatnou práci i hru mimo kolektiv ostatních dětí. Chováním byla klidná, bázlivá, bez kázeňských přestupků. Pracovala ochotně, snaživě, ale

s psychomotorickým opožděním. Ve vyučování potřebovala více času na vypracování úkolu a individuální přístup.

Výuka čtení probíhala analýzo-syntetickou metodou s obtížemi. Docházelo k zaměňování písmen, komolení slov, chybným analyticko-syntetickým operacím. Rychle se unavila, nerada četla nahlas. Více kladen důraz na úkoly na procvičování zrakového vnímání, vizuální a sluchové paměti.

V matematických pojmech a operacích se orientovala celkem dobře i přes dyslektické obtíže, které se promítaly do četby a záměny číslic.

Psaný projev byl těžkopádný, křečovitě ale správně držení psací pomůcky. Dělá ji problém uchovat v paměti a znovu vybavit tvary písmen.

Píše pravou rukou. Ke konci první třídy diagnostikována těžká dysgrafie speciální pedagožkou přímo na základní škole. Matka mimo školní docházku s dívkou intenzivně denně pracovala na základě reedukačních podkladů od speciálního pedagoga.

I přes popsané obtíže dívka absolvovala první třídu s jedničkami.

2. třída

Na začátku druhé třídy byla dívka podruhé diagnostikována na žádost matky z důvodu dyslektických obtíží. Potvrdila se střední forma dyslexie. Dívce byla doporučena reedukace čtení pomocí dyslektické čítanky, dyslektického okénka, pomalejšího tempa čtení a procvičování zrakového a sluchového vnímání.

Intelektové schopnosti se postupně přiblížily k normálu.

První pololetí zaznamenalo zlepšení sociálních vztahů mezi ní a okolím. Přestala se stranit kolektivu, pomalu sama navazovala kontakty s ostatními dětmi. Stále přetrvávaly večerní úzkosti, špatný spánek, noční pomočování. Ve škole zůstávala jen na nezbytně dlouhou dobu, hned po vyučování odcházela s matkou domů.

Reedukace dyslexie a dysgrafie probíhala podle podkladů od speciálního pedagoga. Z hodin českého jazyka a psaní si dívku bral speciální pedagog na individuální formu výuky.

V matematických dovednostech se špatně orientovala na ose čísel, pletly se jí geometrické tvary, vliv dyslexie se projevoval i do matematiky.

V domácím prostředí s dívkou pracovala matka. Pomocí cvičení a her rozvíjeli jemnou motoriku, vizuomotoriku a sluchové vnímání, zároveň spolu dělali přípravu do školy na následující den.

Na konci druhé třídy dívka byla hodnocena na vysvědčení známkami ze čtení horší 2, ze psaní a matematiky také 2. Ve zbylých předmětech problémy neměla.

3. třída

První pololetí probíhalo se stagnujícími obtížemi. V druhém pololetí přišla změna třídní učitelky, s níž byla těžká spolupráce. Netolerovala žádné velké úlevy, zaujala nekompromisní postoj, byla striktní, přísná a hodně křičela. Později se zjistilo, že vyučovala i pod vlivem alkoholu. Tyto aspekty vyvolali v dívce psychosomatické projevy (konkrétně bolesti hlavy a břicha). Dívka odmítala chodit do školy, získala odpor ke škole a byla častěji nemocná. Prohloubily se úzkostné stavy.

Díky pilné reedukaci matky se neobjevily hlubší potíže v učení. Dívce navíc byla diagnostikována dysortografie a dyskalkulie. Známkové hodnocení z konce třetí třídy bylo stejné jako předešlý rok.

Dívka strávila v období prázdnin na psychoterapeutickém táboře po kterém se její psychický stav výrazně zlepšil. Zmizelo noční pomočování a zmírnili se úzkostné stavy

4. třída

Z důvodu vzešlé situace, rodiče vyhledali novou základní školu. Dívka nastoupila do 4. třídy a získala nový kolektiv. Přestup proběhl snáze díky menšímu počtu dětí ve třídě a absolvované psychoterapii. Na svoji vlastní žádost nechtěla, aby ostatní žáci a ani učitelé věděli o problémech s poruchami dyskalkulii. Matka tedy škole nezdělila prodělané obtíže v této oblasti výuky, tím tedy dívka neměla žádné úlevy. Výuka i reedukace zaznamenala velký propad hlavně z důvodu úmrtí prarodičů. Matka musela přestat s domácí reedukací dcery a starala se o umírající rodiče. Ve všech oblastech nápravy tím došlo k zhoršení prospěchu z hodnocení chvalitebně na dostatečně.

5. třída

Po uklidnění rodinné situace se znovu začalo opět s reedukací diagnostikovaných poruch. Ve velké míře probíhalo mimo školní prostředí.

Matka byla v kontaktu a dostávala instrukce od speciálního pedagoga jak s dítětem pracovat. Na minimum byla snížena dysgrafie. Písmo se stalo úhlednější, ale ještě stále přetrvávalo pomalé tempo psaní.

Dívka začala navštěvovat PaedDr. Renatu Wolfovou pro reedukaci matematických dovedností a rozvoj logického myšlení. Práce probíhala za pomoci stovkové, později i desetitisícové sítě a matematických hranolů. Dívka si pomocí tohoto cvičení osvojovala orientaci v číselných pojmech, největší problém byl uvědomění si přechody přes desítky, jak ubírání tak přidávání. Doba trvání této spolupráce byla celkově 4 měsíce. Matka podle instrukcí s dívkou procvičovala vybraná témata a jednou za měsíc docházeli na sezení k PaedDr. Wolfové.

Dyslexie se prolínala i do matematiky, speciálně do slovních úloh. Tato intenzivní práce přinesla velká zlepšení na závěrečné vysvědčení v 5. třídě. Z hodnocení dostatečně se dívka posunula na chvalitebně. Toto zlepšení přispělo ještě ke zvýšení sebevědomí

6. třída – současnost

Dívka nadále navštěvuje PaedDr. Wolfovou, ale návštěvy se staly méně intenzivní. Podle ní byla chybně diagnostikována dyskalkulie. To potvrdilo i současné přezkoumání stavu v Pedagogicko psychologické poradně. Diagnostika dyskalkulii vyloučila. Její sociální stav je dobrý, odstranila se separační úzkost. Dívka má přátelský kolektiv kamarádů. V českém jazyce je stále těžké bezpečně ukotvit gramatiku. Stále přetrvávají dysortografické obtíže. Jako pomůcka ji slouží kartičky DiPo. Psaní je bez komplikací, píše tiskací formou. V diktátech potřebuje pomalejší tempo, větší čas na kontrolu, preferuje doplňování i/y, í/ý. Písemný projev je horší i ve slohu, kde často přeskakuje posloupnost děje. Přetrvávají obtíže s krátkodobou pamětí. Nepamatuje si začátky přečteného textu, v anglickém jazyce má obtíže ve

vybavení si z paměti i dlouhodobě osvojená slovíčka, musí si je často opakovat.

Zpráva z psychologického a speciálně pedagogického vyšetření

Dívka byla vyšetřena dne 23. 1. 2012 na žádost matky a za její přítomnosti. Důvodem vyšetření byla kontrola aktuálního stavu specifické poruchy učení, která u ni byla diagnostikována již na 1. stupni ZŠ (dysgrafie, dysortografie a dyslexie) a ve třetí třídě i dyskalkulie. Dívka absolvovala reedukační nácvik u Dr. Wolfové, ta při kontrolním vyšetření již dyskalkulii nediodagnostikovala.

Intelektové schopnosti dívky se aktuálně pohybují v oblasti dobrého průměru. Výkon byl méně vyrovnaný, s výkyvy typickými pro děti s dysfunkcemi. Na velmi dobré úrovni byly zejména její schopnosti abstraktního myšlení a sociální orientovanosti, oslabena ale byla schopnost logického myšlení. Věku dívky odpovídaly její všeobecné vědomosti, oproti tomu lehce snížena byla schopnost krátkodobé sluchové paměti, což je opět pro děti s dysfunkcemi charakteristické. Oslabená sluchová paměť ovlivnila i výkon dívky v matematických zkouškách, kde byla na tomto typu paměti závislá. U snažších typů úloh dívka ovládala postup řešení dobře, u obtížnějších již potřebovala dopomoc a vedení po krocích, pak pracovala opět správně. To bylo třeba i z toho důvodu, že dívka zaměňovala násobení a dělení. Pokud byla ale na postup upozorněna, mechanické výpočty prováděla dobře.

U dívky již nebyly zjištěny závažnější obtíže v percepčně motorické oblasti, je zde vidět vliv absolvovaného reedukačního nácviku. Schopnost sluchové analýzy a syntézy slova byla zcela bez obtíží, stejně tak schopnost vizuální diferenciacce. Zde pouze méně pružně reagoval na změnu algoritmu řešení úlohy. Méně jistá si ještě byla při sluchovém rozlišování podobně znějících hlásek a slabik, pracovala tedy pomaleji. To se projevuje přetrváváním specifické chybovosti při psaní na diktát.

Při psaní používá dívka víceméně správnou techniku úchopu tužky, více ale kříží palec přes ukazovák a úchop je tím pevnější, ruka pro psaní pak méně uvolněná (uvolňuje si ji protřepáváním). Tento typ úchopu je však již v tomto věku dosti fixovaný. Tempo psaní je tím ale pomalejší, zpomalí se i při určování pravopisných jevů, kdy dívka celkově pracuje pomaleji. Písmo je dobré kvality, dobře čitelné. Doznívání dysgrafických obtíží se projeví již jen problémy v udržení jednotného směru písma a v přepisech tvarově podobných písmen. V diktátu byla zaznamenána ještě specifická dysortografická chybovost, i když ne ve vysoké míře (záměna i/y ve sluchově podobných slabikách di-ti-ni/dy-ty-ny). Ústní forma se ve zdůvodňování pravopisu orientuje lépe. Při dostatečném čase na kontrolu napsaného si dokáže chyby z velké míry najít a opravit.

Dívka používá při čtení rovněž správnou techniku, čtení je ještě namáhavější, zejména při čtení obtížnějších variant slov. Chybovost při čtení byla vyšší, u dívky nefunguje ještě úplně sluchová kontrola čteného. Čte ale s porozuměním čteného textu, vlivem oslabené krátkodobé paměti si ale hůře pamatovala závěr textu. Čtení je tak z hlediska průměrného čtení populace sice snižené, ale již jen mírně.

Za použití specifických zkoušek určených pro diferenciální diagnostiku dyskalkulie nebyl opravdu prokázána. U dívky se spíše jedná o celkové oslabení matematických schopností, včetně logického myšlení (obtíže ale dívka kompenzuje využitím kvalitního abstraktního myšlení), je spíše humanitní typ. Mechanické výpočty jsou na dobré úrovni. Proto bude dívka potřebovat dopomoc a vedení při řešení složitějších matematických úloh i za využití názoru v co největší míře.

Závěr:

U dívky přetrvává specifická porucha učení dyslexie a dysortografie, dysgrafické obtíže jsou již jen slabší. Vlivem reedukačního nácviku je porucha na dobré cestě ke kompenzaci.

Doporučení:

Z výše uvedených důvodů je třeba u dívky při školní práci využívat některé metody práce, hodnocení a klasifikace žáků se specifickými poruchami učení. Jedná se předně o poskytování vyšší časové rezervy na napsání a kontrolu zadané práce. Vhodná je zejména preference ústní formy ověřování znalostí dívky před písemnou a dále i doplňovací a testové formy práce. Specifické chyby plynoucí z poruchy se do hodnocení a klasifikace nezahrnují, stejně tak případná snížená kvalita písma. Psaní ulehčí využívání speciálních pomůcek pro psaní dysgrafiků. Preference ústní formy je vhodná i v cizím jazyku a naukových předmětech. Vzhledem k oslabení paměti je třeba využít kombinace zrakové a sluchové paměti, nové informace upevňovat častějšími a průběžnými opakováními. V matematice při řešení složitějších slovních úloh nebo rovnic bude dívka potřebovat poskytnutí opory a vedení a průběžnou kontrolu, zda se neodchýlila od správného postupu nebo zda nezaměnila matematické operace. Dívku je třeba také upozorňovat, pokud dojde k náhlé změně algoritmu řešení úlohy, nebo využívat takové pracovní materiály, kde k náhlým změnám nedochází.

V reedukačním nácviku bude nyní třeba se soustředit na převedení vyvozených percepčních funkcí do výkonu, zvláště sluchové diferenciaci. I nadále je třeba pokračovat v nácviku čtení, které je třeba zpřesňovat a vést dívku k sebekontrolě.

5. 2 Druhá kazuistika

Pohlaví: dívka

Věk: 8 let

Rodinná anamnéza viz předchozí kazuistika

Prenatální a perinatální období:

Druhé těhotenství matky probíhalo bez komplikací. Spontánní porod v 38. týdnu, přirozenou cestou bez komplikací.

Kojenecké období:

Z důvodu nedostatečně vyvinuté chrupavčité záklopy hrtanu došlo cca 5 hodin po porodu k dušení mlékem po jídle. Následně na to zjištěna porucha trávení a příjmu potravy, která se projevovala právě dušením. Tyto problémy s jídlem přetrvávaly do 8 měsíce. Vývoj hrubé motoriky probíhal bez komplikací a v řádném období. Žádné jiné zdravotní problémy nenastaly.

Dítě bylo kojeno 14 dní, poté matka z nervového vypětí přišla o mateřské mléko, od této doby stravována umělou kojeneckou výživou.

Ve třech měsících zjištěno špatné postavení páteře. Matka s dívkou navštěvovala ortopedii a na doporučení cvičili Vojtovu metodu. Po pár měsících došlo ke zlepšení. Psychomotorický vývoj v normě, odpovídal věku.

Batolecí věk:

Ve 20 měsících dívka prodělala otravu, kdy nešťastnou náhodou pozřela fenistil v kapkách. To vyústilo ve vypumpování žaludku a pobytu na oddělení jednotky intenzivní péče. V nemocnici zůstala ještě 4 dny

Dívka byla velmi živá, bez problémů, navazovala kontakty s cizími dětmi i dospělými. Aktivně se zajímala o dění kolem sebe. Ve dvou letech přestala nosit pleny. Jemná i hrubá motorika se vyvíjela bez obtíží. Vývoj řeči probíhal adekvátně k věku.

Předškolní období:

Dívka od 3. let navštěvovala mateřskou školu. První školní rok 2-3 hodiny třikrát v týdnu v anglické mateřské škole, od 4 let denní návštěva školky na dopolední i odpolední výuku. Dívka ráda trávila čas s kolektivem dětí, se začleněním do kolektivu nebyly zásadní problémy. Ve třech letech vyjmenovala řadu čísel od 1 do 10, ale nebyla si vědoma obsahu.

Učitelkou mateřské školy byla ve 4 letech doporučena návštěva logopedické poradny, kde byla diagnostikována špatná výslovnost sykavek a dalších písmen - c, č, s, š, v, f, ž. Po jednom roce došlo zlepšení a matka z důvodů rodinných problémů (úmrť prarodičů) přestala s dívkou docházet do logopedické poradny.

Dívka byla stále živé a zvědavé dítě, měla neustálý výdej energie (později diagnostikována hyperaktivita). Podle všech testů bystrá a vyzrálá, s velkým zájmem o okolí. Již při nástupu do školy uměla některá písmena, číslovky, neměla problém s pravolevou orientací.

Trpěla na časté záněty středního ucha, měla sníženou imunitu a laringitidové záchvaty. Vážnější úrazy neměla. Dívka nerada usíná sama, v noci se občas budila s nočními můrami.

1. třída

Dívka dobře znala školní prostředí z důvodu nástupu do základní školy, kterou navštěvovala i její starší sestra. Školní docházku zahájila v 6 letech a těšila se na ni. Má ráda kolektiv dětí, je společenská a velmi aktivní.

První obtíže ve výuce se vyskytly v analýze a syntéze slov po třech měsících vyučování. Forma výuky byla genetickou metodou čtení za pomoci čítanky pro tento nácvik. Dívka nezvládala rozklad tři a více slabičných slov, vynecháváním či komolením písmen. Reedukační formou výslovnosti po jednotlivých písmenech si upevňovala pořadí písmen. Tuto metodu používala i v běžné řeči. Při samotném čtení používala dyslektické okénko. Standartní vzhled pomůcky nevyhovoval, matka tedy z pohlednice vytvořila individuální

dyslektické okénko s větším a delším řádkem. Domácí úkoly byly směřovány na koncentraci pozornosti, sluchové a zrakové vnímání.

Grafomotorická oblast zaznamenala také obtíže. Pedagog nekladal důraz ke správnému sezení a úchopu psací pomůcky při psaní. Dívka se při psaní příliš nakláněla nad sešit, při delším psaní až ležena na lavici. Nohy měla vytočené mimo lavici. Úchop pera byl křečovitý. Písmo se nevešlo na řádek, vynechávala diakritiku, časté chyby z nepozornosti a záměny písmen. Rychlost psaní bylo pomalé a nejisté. Reedukace obsahovala psaní na velkém formátu papíru (později přechod na velikost A5), trojhranný psací program, psaní fixou se zasouvacím hrotem, obtahování písmen, uvolňovacím cvičením před psaním a úkoly na rozvoj jemné motoriky.

V matematických schopnostech má dívka nedostatky. Postrádá logické myšlení u slovních úloh, potřebuje vše názorně ukázat například pomocí rozkreslených postupů výpočtu. Má obtíže ve srovnávání počtů, porovnávání, přidávání a ubírání (o 2 méně, o 3 více). Jako názornou vertikální pomůcku pořadí čísel používá vlastní tělo (slouží jako číselná osa – od kotníku 1 po hlavu 10,) a horizontální pomůcku matematické hranoly. Zaměňuje číslice 3 a 8, při psaní začíná od spoda nahoru a zrcadlově obrací čísla. Pojem nula ji nikdy nedělala problém. Výuka probíhala podle učebnice Matematika 1 od nakladatelství Fraus.

V ostatních předmětech žádné problémy nenastaly. Je hudebně a tělesně nadaná.

Na konci 1 třídy byla dívka hodnocena slovně.

Dle slov matky, třídní pedagožka zastávala laxní přístup ke způsobu a obsahu výuky, na upozornění, že se objevují obtíže ve výuce nevyvstala žádná reakce.

Matka opět vyhledala speciálního pedagoga, který navrhoval formu práce s dívkou v odpoledních hodinách. Dívka byla unavená, a to se projevilo ve velkém odporu k učení provázející pláč, vztek a dlouhé přemlouvání k práci. Pro obě to byl stresující stav. Po 3 měsících si dívka na procvičování v odpoledních hodinách zvykla a byly viditelné pokroky. Matka s dívkou

provádí i relaxační cvičení a zklidňující terapii z důvodu projevů hyperaktivity s poruchou pozornosti.

V 6. letech byla dívka zjištěna nedoslýchavost na pravé ucho. Z této diagnózy vyústily i problémy při výuce. Podstoupila chirurgický zákrok oblasti středouší a následně došlo k opětovnému zlepšení sluchu.

2. třída

V prvním pololetí obtíže ve výuce stagnovaly. Matka nadále pracovala s dítětem na reedukaci specifických poruch učení.

Ke konci pololetí byla dívka diagnostikována v pedagogicko-psychologické poradně na žádost matky z důvodu obtíží při výuce.

Zpráva z psychologického a speciálně pedagogického vyšetření

Dívka byla vyšetřena dne 20. 12. 2011 na žádost matky a za její přítomnosti. Důvodem vyšetření byly obtíže při výuce, zejména při čtení a psaní na diktát a potíže při soustředění v hodinách.

Intelektové schopnosti se aktuálně pohybují v oblasti průměru, v neverbální složce v oblasti velmi dobrého průměru. Výkon byl ale méně vyrovnaný, s výkyvy typickými po děti s dysfunkcemi. Na velmi dobré úrovni byly zejména její schopnosti sociální orientovanosti a krátkodobé sluchové paměti. Populační normě odpovídala její schopnost myšlení, které se ale pohybuje zatím na úrovni konkrétního myšlení. Na víceméně odpovídající úrovni byly její všeobecné vědomosti, lehce snížený výkon byl zaznamenán v matematických zkouškách (bude třeba vývoj sledovat, zda se u ni nejedná i o dyskalkulické obtíže). Výkon zde byl ale ovlivněn i určitou tendencí k impulzivnímu reagování dítěte, bylo třeba ji počítaná čísla opakovat, protože je zapomínala. Vyhovovalo ji využití názoru. Při vyšetření byl u dívky zaznamenán stálý psychomotorický neklid a kolísání koncentrace pozornosti. Měla rovněž tendenci k občasným rychlým impulzivním reakcím. Je snáze

a rychleji unavitelná, ke konci testování již velmi těžko koncentrovala pozornost.

U dívky byly zaznamenány obtíže v percepční oblasti, které tvoří podklad pro vznik specifických poruch učení. Měla mírné potíže ve zkoušce zrakového rozlišování podobných a stranově obrácených tvarů, kde zvýšeně chybovala a dále i ve zkoušce sluchového rozlišování znělých a neznělých hlásek a zejména sluchově podobných slabik di-ti-ni/dy-ty-ny. I zde dívka silně kolísala schopnost koncentrace pozornosti- Obtíže měla i ve zkoušce sluchové analýzy, zejména při práci s delšími slovy se shluky souhlásek. Oproti tomu syntéza slov byla bez větších obtíží. Lateralita byla zjištěna shodná.

Dívka používá při psaní víceméně správnou techniku, mírně ale kříží palec přes ukazovák, úchop je tím pevnější, tempo psaní pomalé. Při respektování jejího pomalejšího tempa psaní je písmo dobré kvality, dívka se snaží psát co nejlépe. I zde se projevila její rychlá unavitelnost, nebylo možno psát delší úsek textu. V diktátu byla zaznamenána zvýšená specifická dysortografická chybovost (vynechávky písmen ve slovech se shluky souhlásek, nesprávné užití i/y ve slovech se slabikami di-ti-ni-/dy-ty-ny, záměny tvarově podobných písmen /m-n/). Tyto obtíže mají víceméně podklad v oslabené sluchové a zrakové percepci.

Při čtení používá dívka rovněž správnou techniku, čtení je mírně pomalejší, vcelku ale odpovídá populační normě. Reprodukovat čtený text dokázala jen z části, opět se i při čtení projevila vliv oslabené schopnosti koncentrace pozornosti. Je ale vidět, že ráda čte.

V kresbě dívky byly zaznamenány rysy typické pro děti s dysfunkcemi a emotivní indikátory naznačující určitou neukotvenost, impulzivitu.

Závěr:

U dívky byla potvrzena specifická porucha učení dysortografie v silnější formě a slabší obtíže dysgrafického charakteru, která vzniká zřejmě i v souvislosti se syndromem poruchy pozornosti a aktivity (ADHD), pro který

existují anamnestické podklady a který se u dívky projevuje již od předškolního věku.

Doporučení:

Z výše uvedených důvodů je třeba při školní práci uplatňovat u dívky metody práce, hodnocení a klasifikace žáků se specifickými poruchami učení. Jedná se předně o vyšší časové rezervy na naprání a kontrolu zadané práce. Je třeba respektovat její pomalejší tempo práce při psaní a v případě potřeby (pokud by vše nestihla napsat či zkontrolovat včas), je možno zredukovat i množství zadané práce. Specifické chyby plynoucí z poruchy a případná snížená kvalita písma (v časovém stresu) se do hodnocení klasifikace nezahrnují. Vhodná je zejména preference ústní formy ověřování znalostí dívky před písemnou a dále i doplňovací a testové práce. V matematice, je třeba postupovat po jednotlivých na sebe navazujících krocích a výsledky průběžně zapisovat, aby nedocházelo k chybování vlivem nezapamatování. Vhodné je využití názorných pomůcek. Vhodná je také práce v kratších, častěji se střídajících úsecích s možností krátkého odpočinku či odreagování pohybem, změnou pracovní činnosti či polohy. Psaní ulehčí i nadále využívání pomůcek pro psaní dysgrafiků.

V současné době potřebuje dívka i reedukační nácvik zaměřený na kompenzaci poruchy (pokud jej nerealizuje škola je nutno vyhledat speciálního pedagoga). Nácvik je třeba zaměřit na oslabené percepční funkce (sluchového rozlišování znělých a neznělých hlásek, slabik di-ti-ni/dy-ty-ny a krátkých a dlouhých hlásek, schopnosti analyzovat slova se shluky souhlásek a delší slova sluchovou i zrakovou cestou, zrakové rozlišování a koncentraci pozornosti) a dále i na nácvik čtení s porozuměním a převedení vyvozených funkcí do autodiktátu.

S matkou dívky byly probrány možnosti domácí přípravy a výchovného vedení dítěte.

5. 3 Rozhovor s matkou

Otázka: Kdy jste se poprvé setkala s pojmem specifických poruch školních dovedností?

Odpověď:

Přesněji to nedovedu říci, ale vím, že již moje maminka měla problémy se čtením. Já osobně jsem problémy s učením také zaznamenala, ale v době před 30 lety to nikdo moc neřešil, alespoň se mnou ne. Nikdy jsem nebyla diagnostikována. Dnes mohu jen říci, že jsem měla projevy dyslexie a dyskalkulie. Sama jsem si vyhledávala informace o problematice. U mé sestry se objevovaly potíže v pravopisu a také ve čtení. Tušila jsem, že i mé děti s těmi to poruchami budou handicapovány.

Otázka: Když se objevili první obtíže u vaší prvorozené dcery jak jste zareagovala?

Odpověď:

Problémy se objevily, když má první dcera byla v první třídě. Tím, že dcera byla „pomalejší“ bylo to těžší rozpoznat. Myslím, že to pro mě nebyla žádná novinka, spíš mě zajímalo v jakém měřítku se obtíže projeví. Na základní škole, kterou dcera navštěvovala byla speciální pedagožka, kterou jsem sama kontaktovala, s tím, že mám podezření na specifické poruchy školních dovedností u své dcery.

Otázka: Co následovalo?

Odpověď:

Speciální pedagožka mi doporučila jak s dcerou pracovat mimo vyučování a následně na to kontaktovala i třídní učitelku. Každé odpoledne jsme trávili nad učením. Jak pro mě tak pro ni to bylo velmi namáhavé. Na konci první třídy byla dcera diagnostikována.

Otázka: Jaký postoj k vzniklé situaci zaujala třídní pedagog?

Odpověď:

První tři roky měla dcera paní učitelku, která její tempo učení chápala a přizpůsobila se jí. Ve třetí třídě, kdy nastala změna učitelky se vše začalo zhoršovat a dcera odmítala chodit do školy. Dcera nebyla jediná kdo se ve třídě zhoršil. Pokles nastal u poloviny žáků. Každé ráno bylo těžké dceru odvést ji do školy. Stěžovala si na bolesti hlavy, břicha, vlastně pokaždé to bylo něco jiného. Postupně se přicházelo na to, že paní učitelka nevolí vhodnou formu výuky, byla velmi přísná, striktní, náladová a dokonce měla problémy s alkoholem. Tyto okolnosti mě donutili změnit školu.

Otázka: Jaký přestup dcera snášela?

Odpověď:

Tím, že dcera nechtěla zůstat ve staré škole, do nové se těšila. Před nástupem jsme se tam byli několikrát podívat, líbilo se jí tam. Zázemí školy bylo individuálnější s nižším počtem žáků, což ji vyhovovalo. Do nové školy dcera nastoupila do 4. třídy. Styděla se za svoje obtíže a mnohokrát když jsme spolu mluvili, tak mě prosila, že nechce, aby o tom nikdo ve škole věděl. Nevěděla jsem, jestli mám vyslyšet přání dcery nebo upozornit pedagogy na problémy ve výuce. Jelikož přetrvávaly vztahy se speciální pedagožkou z minulé školy, stala se mi dobrým rádcem. Domluvili jsme se, že novou školu informovat o problematice poruch učení nebudeme, ale nadále budeme spolupracovat se speciální pedagožkou.

Otázka: S jakým hodnocením dcera tedy 4. třídu absolvovala?

Odpověď:

Bohužel špatně, ale to z toho důvodu, že jsem měla v péči v té době ještě své umírající rodiče, o které jsem doma pečovala. Bohužel tím, šly dcery trochu na druhou kolej a to i jejich reedukace. Závěrečné hodnocení ze 4 třídy bylo tedy se čtyřkami z matematiky, a českého jazyka.

Otázka: Co jste s tím udělala?

Odpověď:

Nějakou dobu trvalo, než se rodinné zázemí dostalo zpátky do starých kolejí. Znovu jsem zkontaktovala speciální pedagožku a začali jsme opět pracovat. Dost věcí dcera zapomněla, byl to takový krok zpět, ale i dnes vím, že to nešlo jinak. Ano, v té době jsem ji platila soukromé doučování, ale rodinné zázemí bylo hodně slabé. Dcera vše dohnala během půl roku. Ze čtyřek z matematiky se dostala na dvojku a z českého jazyka na trojku.

Otázka: O dva stupně v hodnocení je velký pokrok, jak jste toho docílili?

Odpověď:

Díky speciální pedagožce, která nás odkázala na PaedDr. Wolfovou, ta z dcerou začala pracovat a ukázala ji cestu, jak matematiku vnímat úplně jinýma „očíma“. Její práce byla velmi účinná a dcera se zbavila i nedostatků, které zůstávaly ze třetí třídy. Její práce se projevila i do současné diagnostiky z pedagogicko psychologického vyšetření, kdy nebyla prokázána dyskalkulie. Tudiž velký úspěch!

Otázka: Vaše druhá dcera taky měla obtíže, jak jste skloubila péči o obě děti zároveň?

Odpověď:

Moje druhá dcera se narodila, když první bylo pět let. Druhorozená dcera měla po porodu zdravotní komplikace s příjmem mléka. Psychicky jsem to špatně snášela, ale musela jsem zatnout zuby a zvládnout to. V tu dobu mi pomáhala maminka s tatínkem a o víkendech manžel, který byl přes týden od rána do podvečerních hodin v práci.

Otázka: Jaká byla vaše druhá dcera?

Odpověď:

Druhá dcera byla neposedná, pořád jí něco zajímalo, chvíli neposeděla na jednom místě. Někdy jsme si až říkali, že to není normální, že jí taky někdy musí dojít energie, ale to se stávalo málokdy. Byla hodně živá, společenská a přátelská, to jí přetrvává do dnes.

Otázka: Když nastoupila vaše druhá dcera do školy, jak se jí dařilo?

Odpověď:

Nastoupila do školy, kterou znala od své sestry. Na školní docházku se těšila i když ji to po pár měsících hned přešlo.

Otázka: Co se stalo?

Odpověď:

No jak to už v naší rodině bývá...V učení se objevil zádrhel jménem poruchy učení. Dcera měla obtíže ve čtení, psaní a pomalu se projevují i potíže v matematice. Navíc jelikož má poruchu pozornosti s hyperaktivitou je nutné, aby s ní neustále někdo pracoval.

Otázka: Co si myslíte, že by se změnilo vlídnějším přístupem třídních pedagogů?

Odpověď:

Změnilo by se hrozně moc, nemuseli bychom trávit plno hodin a volného času nad učením a hledáním odborníků na problematiku specifických poruch školních dovedností. Chápu, že pedagogové mají ve třídě velké množství dětí a nestihají se všem naplno věnovat, ale rozhodně by měli přihlídnout k dětem, které tyto poruchy mají. Při nejmenším by na ně měli upozornit.

Otázka: Ovlivnily poruchy váš rodinný život?

Odpověď:

Ano, péče o dcery zabírala spoustu času. Práce s nimi byla dlouhodobá a vysilující. Tím, že manžel chodil z práce až v podvečerních hodinách a nebyl přítomen při odpoledním učení, tak nezaznamenal tolik stresujících okamžiků a nervového vypětí jako já. Přicházel domů již, do víceméně poklidné situace, neviděl jaká práce se skýtá za známkami, které jeho dcery nosí ze školy.

Toto občas zapříčinilo konflikt mezi mnou a manželem.

Otázka: Jaká je nyní situace u vašich dcer?

Odpověď:

Od 2. pololetí obě moje dcery přestoupily do nové základní školy a mladší dcera má při výuce k dispozici osobního asistenta. Důvod přestupu byl, že jsme na školu dostali kvalitní doporučení z důvodu individuálního přístupu při výuce a kvalifikovaných pedagogických odborníků. Předpokládám, že přestup přinese jen úspěchy.

5. 4 Shrnutí výsledků šetření

Úspěšná práce s dětmi u kterých se projevují různé formy a hloubky obtíží poruch školních dovedností, závisí na mnoha okolnostech při kterých se musí skloubit spolupráce dítěte s pedagogem, rodiny s dítětem a rodiny s odborníky. Pro zajištění chodu mezi těmito členy je zapotřebí ochota, značná souhra, společný cíl a vytrvalá práce. Mnohdy se ale setkáváme s nechutí, neochotou či laxním přístupem k řešení této problematiky. Pokud se to týká pedagogických pracovníků jako ve výše uvedených případech často se jedná o nedozírné následky na celý proces nápravy. Včasné odhalení a okamžitý způsob práce na odstraňování problémů může značně zmírnit projevy poruchy či je úplně eliminovat. Vhodné je tyto pracovníky nahradit jinými, vstřícnějšími, kteří mají zájem pomoci. Je těžké říci, zda za laxním přístupem je pouze povahová vlastnost pedagoga či právě lenost či neznalost, jak problém řešit. Každopádně by bylo zapotřebí průběžně pedagogy dále vzdělávat

a informovat o nových přístupech, metodách a postupech, které se s vývojem techniky obnovují.

Pro reedukaci dítě potřebuje klidné, stálé prostředí s pocitem, že je milováno i s jeho obtížemi. Takové zázemí dítěti může poskytnout jediné prostředí, která je nedílnou součástí reedukačního procesu. Pokud rodina nezaujme žádné stanovisko k řešení problému, je nutné toto prostředí nahradit jiným ve kterém dítě pocítí, že je vítáno a bráno takové jaké je a zajistit mu dostatečnou péči. Ať už to jsou prarodiče, širší okruh rodiny či vychovatel ve školní družině. Ve zmíněném případě matka vzala pevně do rukou vzdělání svých dcer a pro jejich pokroky musela vyvinout značnou míru duchaplnosti, vyhledat odborníky sama a v odpoledních hodinách s dcerami pracovat na kompenzaci obtíží, jenž přineslo kladnější hodnocení ve školní docházce.

Matka po absolvování praktických zkušeností získala v tuto práci i zálibení a nadále se problematice specifických poruch školních dovedností věnuje studiem na vysoké škole.

6. Závěr

Bakalářská práce byla věnována tématu vhodných korekčních pomůcek pro edukaci a reedukaci specifických poruch školních dovedností. Cílem teoretické části bylo zmapovat a sestavit přehled užívaných pomůcek při výuce a případná reedukační činnost. V práci jsou představeny nejužívanější a nejběžnější dostupné pomůcky. Každý pedagog při své výuce se může jen inspirovat dostupnou předlohou a podle svých možností či schopností přizpůsobit nebo vymyslet pomůcku pro individuální výuku. Praktická část nastínila vlastní zkušenost z praxe s řešením problematiky specifických poruch školních dovedností, jak při nástupu, tak při docházce na základní školu. Pro reedukaci je nesmírně důležitá spolupráce mezi všemi členy reedukačního procesu.

Pomocí vhodně zvolených pomůcek a správným užíváním můžeme docílit minimalizování projevů poruch. Děti trpící při výuce dlouhodobým neúspěchem, který se později projeví odporem k učení a škole či psychosomatickými projevy ke školnímu prostředí, můžou opětovně získat pocit úspěchu, kladně hodnotící známky a zvýšené sebevědomí pomocí těchto pomůcek.

Vzhledem k rychlému životnímu tempu a nedostatku času v rodině i škole, můžeme předpokládat neustále zvyšující se zvyšující se počet dětí, které budou mít obtíže s výukou. Žádoucí tedy je, aby pedagogové měli neustálý přísun nových informací ohledně pomůcek pro výuku a sami vyvíjeli iniciativu se dále vzdělávat.

Specifické poruchy školních dovedností pro někoho můžou znamenat strašáka, který způsobuje obtíže při výuce, ale správným postupem z něho můžeme udělat i „kamaráda“ se kterým se naučí dítě žít.

Kdykoliv při práci s dítětem s touto poruchou je nutno mít na paměti, že i značná míra umělců, vzdělaných lidí a vědců měli také obtíže v klasické výuce, a i přes to jsou nebo byli v životě úspěšní a mohou dokázat, že píle a čas ukáže své.

Seznam odborné literatury a zdrojů:

BARTOŇOVÁ, M. *Kapitoly ze specifických poruch učení I, Vymezení současné problematiky* 1. vyd. Brno Masarykova univerzita, 2007 ISBN 978-80-210-3613-0

BARTOŇOVÁ, M. *Kapitoly ze specifických poruch učení II, Reedukace specifických poruch učení* 1.vyd. Brno Masarykova univerzita, 2007 ISBN 978-80-210-3822-6

JUCOVIČOVÁ, D., ŽÁČKOVÁ, H. *Metody reedukace specifických poruch učení Dysgrafie*. 2.vyd. Praha, nakladatelství D+H, 2009. ISBN 978-80-903869-9-0.

JUCOVIČOVÁ, D., ŽÁČKOVÁ, H. *Metody reedukace specifických poruch učení Dyslexie*. 2.vyd. Praha, nakladatelství D+H, 2008. ISBN 978-80-90-3869-7-6.

JUCOVIČOVÁ, D., ŽÁČKOVÁ, H. *Metody reedukace specifických poruch učení Dysortografie*. 1.vyd. Praha, nakladatelství D+H, 2008. ISBN 978-80-903869-4-5.

MICHALOVÁ, Z. *Specifické poruchy učení*. Praha, UK v Praze – Pedagogická fakulta, 2003. ISBN 80-7290-115-X

POKORNÁ, V. *Cvičení pro děti se specifickými poruchami učení*. 1. vyd. Praha, Portál, 1998. ISBN 80-7178-228-9

POKORNÁ, V. *Teorie a náprava vývojových poruch učení a chování*. 3.vyd. Praha, Portál, 2001 ISBN 80-7178-570-9

SELIKOWITZ, M. *Dyslexie a jiné poruchy učení*. 1.vyd. Praha, Grada, 2000. ISBN 80-7169-773-7.

SIMON, H. *Dyskalkulie: jak pomáhat dětem, které mají potíže s početními úlohami*. 1.vyd. Praha, Portál, 2006. ISBN 80-7367-104-2

SVĚTOVÁ ZDRAVOTNICKÁ ORGANIZACE *Mezinárodní klasifikace nemocí a přidružených zdravotních problémů: 10. revize 2. vydání*. Praha, Ministerstvo zdravotnictví, 2008 ISBN 978-80-904559-0-3

ZELINKOVÁ, O. *Dyslexie v předškolním věku?* 1.vyd. Praha, Portál, 2008.
ISBN 978-80-7367-321-5

ZELINKOVÁ, O. *Poruchy učení.* 10.vyd. Praha, Portál, 2003. ISBN 80-7178-
800-7

MICHALOVÁ, Z., KUCHARSKÁ, A., BUDÍKOVÁ, J., ROZTOČILOVÁ, G.
Katalog publikací, pomůcek, počítačových programů, audioprogramů a
videoprogramů vhodných pro reedukaci specifických poruch učení. 1. vyd.
Praha, DYS-centrum, 2004

Internetové zdroje:

DAŇKOVÁ, H. Jablko:výukové programy [online]. [cit.2012-02-12].

Dostupné z <http://www.jablko.cz/chytreDite/EfektivniVyuka.htm>

Gemis: Orientace v programech. Gemis [online]. GeMiS spol. s.r.o., 3. 4. 2001

[cit. 2012-01-29]. Dostupné z: <http://www.gemis.cz>

Pachner:vzdělávací software. Pachner. eshop [online]. 29.1. 2012 [cit.2012-01-

029]. Dostupné z: http://pachner.inshop.cz/inshop/scripts/shop_NF.asp

RÝDLOVÁ, D. Jazyky bez barier: Co jsou jazyky bez barier. Jazyky bez barier

[online]. 25.5. 2009 [cit. 2012-01-21]. Dostupné z www.jazyky-bez-barier.cz

PHAM, X. X-soft: výukové programy. x-soft [online]. 2.6. 2006 [cit. 2012-01-

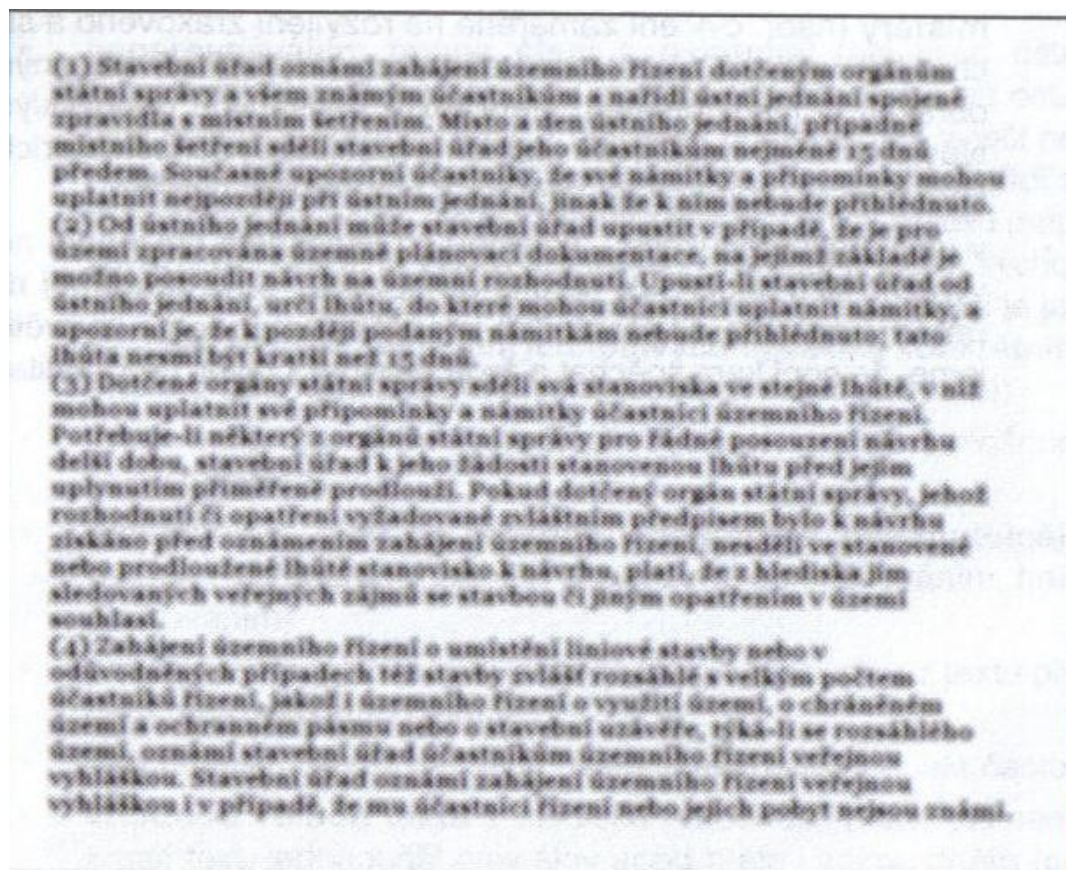
22]. Dostupné z: www.x-soft.cz

Seznam obrázků

Obr.1 Jak vidí text dyslektické dítě.....	65
Obr.2 Shody a rozdíly.....	66
Obr.3 Barevné hranoly - Cuisenairovy kostky	66
Obr.4 Tangram.....	67
Obr.5 Logico piccolo.....	67
Obr.6 LaQ.....	68
Obr.7a,7b Fixa se zasouvacím hrotem	68
Obr.8a,8b Moduritová a silikonová násadka	69
Obr.9 Podložka pro umístění sešitu.....	69
Obr.10 Kornout pro správný sklon pera	70
Obr.11 Měkčidlo i/y.....	70
Obr.12 Hlava jelena.....	71
Obr.13 Fixace ú, ů.....	71
Obr.14 Interaktivní učebnice českého jazyka	72
Obr. 15a, 15b DiPo – didaktické pomůcky na český jazyk	72
Obr.16 iOTOBO	73

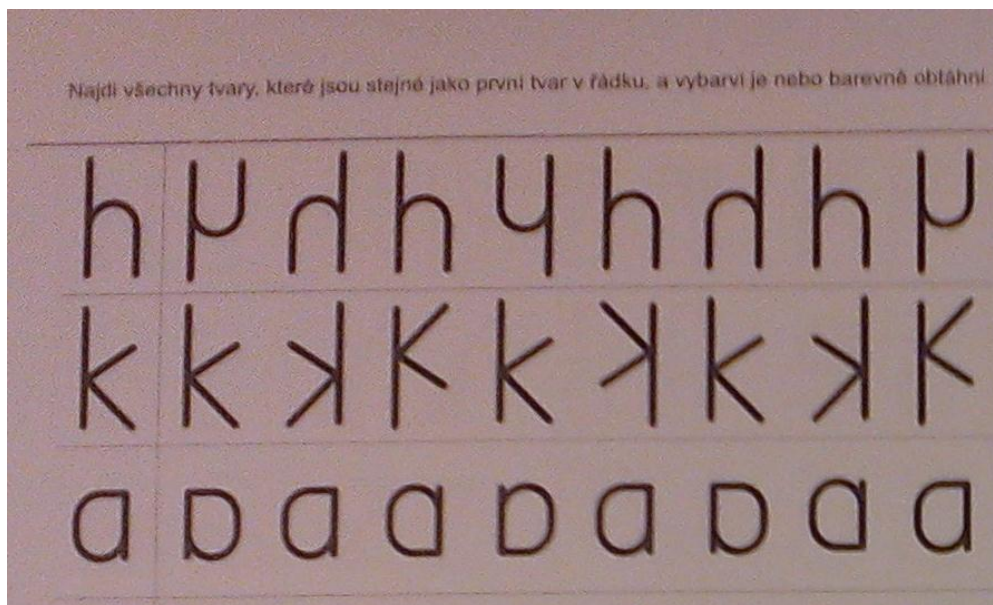
Příloha obrázky

Obr.1. Jak vidí text dyslektické dítě

Zdroj: Jucovičová D., Žáčková H. Metody redukce specifických poruch učení – Dyslexie, 2.vyd. Praha, nakladatelství D+H, 2008 str. 48

Obr. 2 Shody a rozdíly

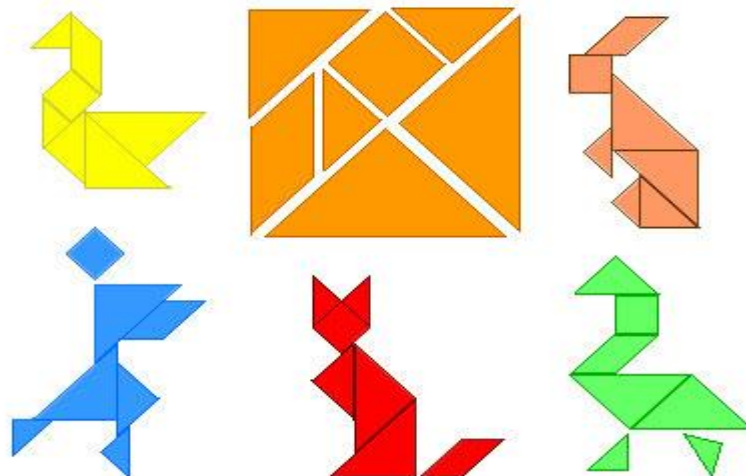
Zdroj: vlastní

Obr.3 Barevné hranoly - Cuisenairovy kostky

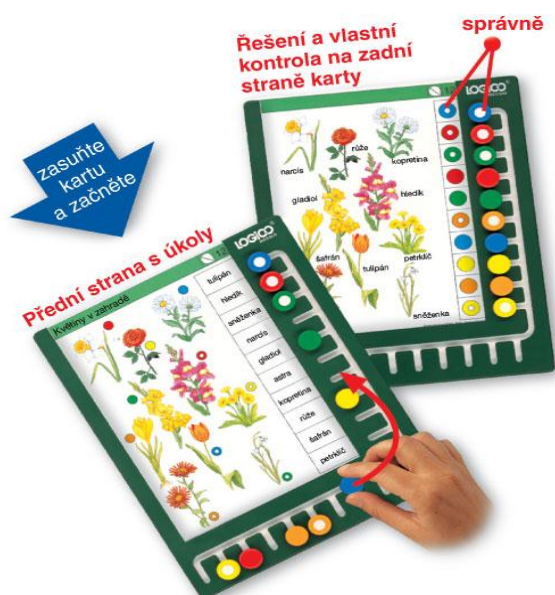
Zdroj: vlastní

Obr. 4 Tangram

Zdroj: www.iamgrtefulhowareyou.wordpress.com/2001/08/03

Obr. 5 Logico piccolo

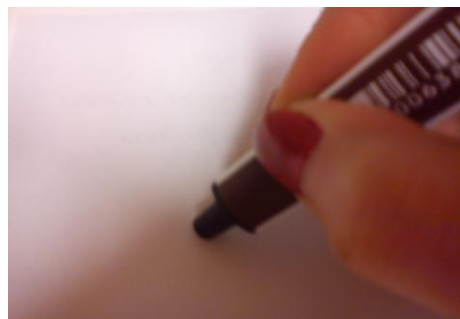
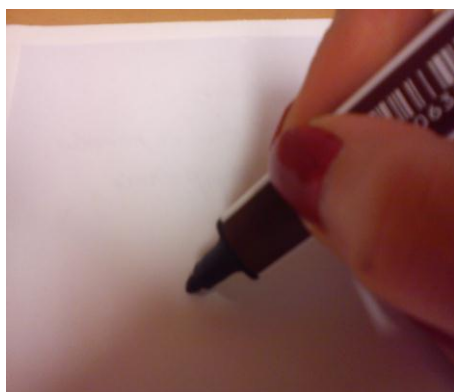
Zdroj: www.mutabene.cz/logico_piccolo.htm

Obr. 6 LaQ

www.laq.cz

Obr. 7 a, 7b Fixa se zasouvacím hrotem

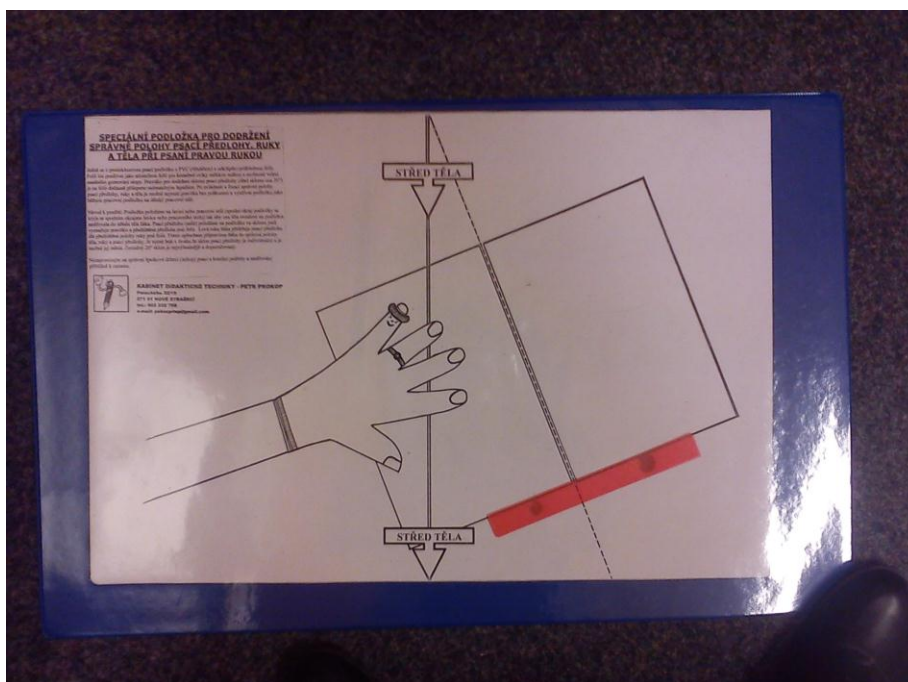
Zdroj: vlastní

Obr. 8a, 8b Moduritová a silikonová násadka

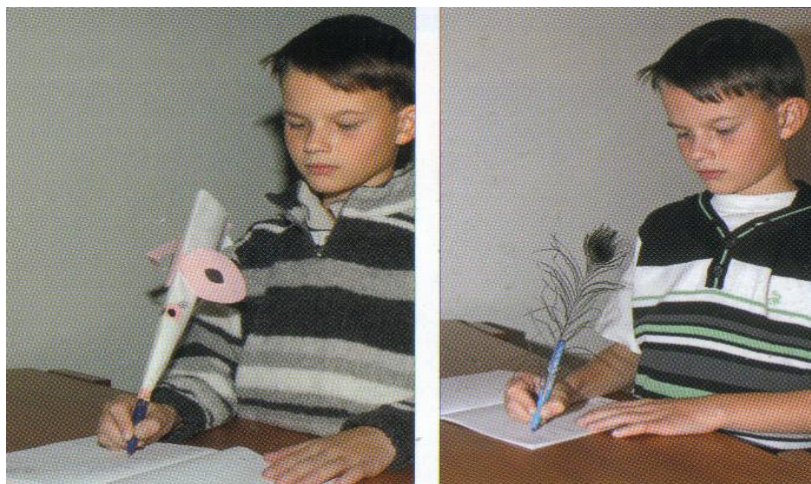
Zdroj: vlastní

Obr. 9 Podložka pro umístění sešitu

Zdroj: vlastní

Obr. 10 Kornout pro správný sklon pera

Zdroj: Jucovičová D., Žáčková H. Metody reedukace specifických poruch učení – Dysgrafie, 2.vyd. Praha, nakladatelství D+H, 2009, obrázková příloha

Obr.11 Měkkidlo pro i/y

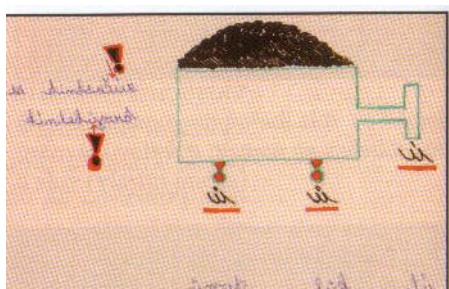
Zdroj: vlastní

Obr. 12 Hlava jelena

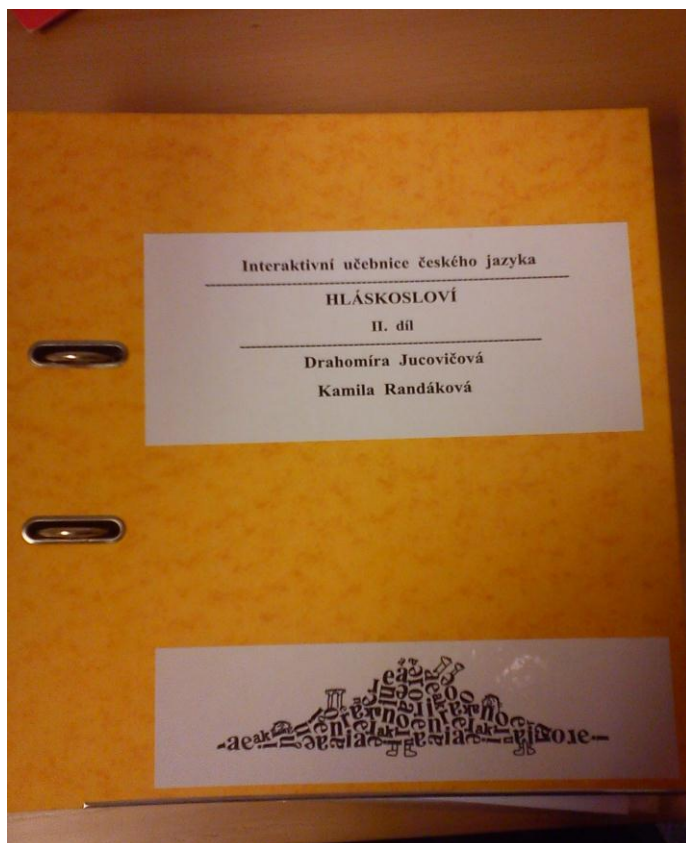
Zdroj: Jucovičová D., Žáčková H. Metody reedukace specifických poruch učení – Dysortografie, 1.vyd. Praha, nakladatelství D+H, 2008, obrázková příloha

Obr. 13 Fixace ú a ů

Zdroj: Jucovičová D., Žáčková H. Metody reedukace specifických poruch učení – Dysortografie, 1.vyd. Praha, nakladatelství D+H, 2008, obrázková příloha

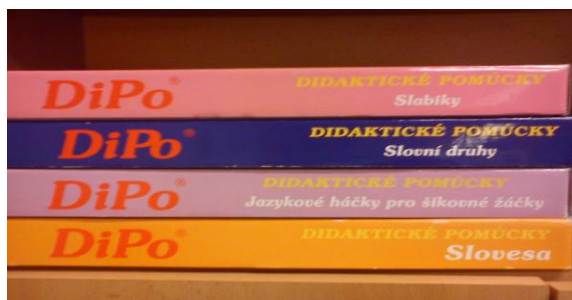
Obr. 14 Interaktivní učebnice českého jazyka

Zdroj: vlastní

Obr. 15a, 15b DiPo – didaktické pomůcky na český jazyk

Obr.16 iOTOBO

Zdroj: www.tobias-ucebnice.cz/?iotobo,7

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno autora: Ilona Andrejsová

Obor: Speciální pedagogika - vychovatelství

Forma studia: prezenční

Název práce: Vhodné korekční pomůcky pro edukaci a reedukaci SVPŠD

Rok: 2012

Počet stran bez příloh: 60

Počet titulů české literatury a pramenů: 14

Počet internetových zdrojů: 5

Vedoucí práce: PaedDr. Vlasta Vaněčková